

תורה אור • פרשת תצוה • מאמר 3

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש לה'

”ועשית ציץ זהב טהור”

ציץ הזהב שעל מצחו של אהרן מבטא הארה של אהבה גדולה שבאה מלמעלה.
עמלק, גאוות הישות, הוא מחיצת ברזל המונעת ממנה להגיע אל הלב; הביטול של
משה, באמצעות התורה, שובר את המחיצה, והרצון המתמיד לדבוק בה' שנותר על
ה”מצח” לאחר התפילה מעורר את הרצון העליון, מקור שלוש עשרה מידות
הרחמים הנושאות עוון.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/tetzaveh/3

הנקודה

ציץ הזהב שעל מצחו של אהרן מבטא הארה של אהבה גדולה שבאה מלמעלה. עמלק, גאוות הישות, הוא מחיצת ברזל המונעת ממנה להגיע אל הלב; הביטול של משה, באמצעות התורה, שובר את המחיצה, והרצון המתמיד לדבוק בה' שנותר על ה"מצח" לאחר התפילה מעורר את הרצון העליון, מקור שלוש עשרה מידות הרחמים הנושאות עוון.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

על הציץ נכתב "קודש להוי" — קודש למטה והשם למעלה; על מצחו של אהרן הוא "נושא עוון" ומביא "רצון". ציץ פירושו הארה: אור של אהבה רבה, אהבה גדולה שלמעלה מן ההבנה, שאהרן ממשיך למטה, שלא כמו האהבה שאדם מעורר באמצעות דעת. מאז החורבן מחיצת ברזל העשויה מעוונות חוסמת אותה, והי "מציץ מן החרכים" רק במקום שבו לב נשבר ומחשבות תשובה פותחים בה סדקים. המחיצה העיקרית היא עמלק — חשיבות עצמית עזת מצח, בתוך האדם וגם בלבוש של רדיפה אחר כבוד; עמלק הוא "כס י"ה", המכסה את היו"ד"ה"א של ההתבוננות, כדי שלעולם לא יהפכו לו"י"ה"א של אהבה מורגשת. התיקון הוא "אנשי משה": לימוד תורה מתוך הביטול של משה, שבו חכמתו של ה' עצמו נמצאת בתוך הלומד וסובבת אותו, ובכך מנצחת את עמלק. התורה והמצוות ממשיכות את הקודש, החכמה העליונה; למעלה ממנה נמצא הוי", שמדרגתו הראשונה, רצון הרצונות, נענית מלמעלה. אהבת התפילה דועכת, אבל הרושם שלה על ה"מצח" — רצון יציב והסכמת הלב — עשוי להישאר כל היום, והוא מעורר את שלוש עשרה מידות הרחמים, הנושאות והופכות את העוון.

מבנה

- הציץ והאור שבו** 1
4-11
הפסוקים מעוררים שלוש שאלות: קודש למטה והוי' למעלה, כפרה ו"רצון" על המצח. ציץ פירושו הארה: האהבה הגדולה שמלמעלה, שאהרן ממשיך למטה, והיא למעלה מן האהבה הנולדת מדעת. ה' "מציץ מן החרכים" של מחיצת הברזל שהעוונות העמידו מאז החורבן; לב נשבר ומחשבות תשובה פותחים בה חלונות וסדקים.
- עמלק, המחיצה** 2
8-51
המחיצה העיקרית היא עמלק, ראשית הגויים: בנפש, עזות וגאווה, בתוך האדם וגם בלבוש של רדיפה אחר כבוד, שאותו נועדו בגדי הכהונה "לכבוד ולתפארת" להפוך. עמלק נלחם לחינם, מפני שלא היה יכול לסבול את גדולתו של הזולת. הוא "כס י"ה": הכיסא בלי האלי"ף נעשה כיסוי.
- יו"ד וה"א: השם המכוסה** 3
12-91
ה"א של י"ה היא התפשטות אור אין סוף למלא את העולמות ולהקיף אותם; היו"ד היא הצמצום שחייב להקדים אותה, כפי שהה"א נכתבת באמצעות המשכת היו"ד. באדם, יו"ד"ה"א הן ההתבוננות בגדולת ה', שאמורה להפוך לו"י"ה"א — אהבה גלויה. עמלק מכסה עליהן, ולכן הלב מבין אך אינו מתעורר.

עמלק נופל רק לפני "אנשי משה", שמידתם היא "ונחננו מה". התורה צריכה להיות "תורת משה", הנלמדת מתוך ביטול ולא מתוך עשיית חלל; כחכמתו של ה', שהיא ביטול, היא מסלקת את ההסתר של העולם ומציבה את דבריו בתוכו ואת צלו סביבו של הלומד. כך משה עושה את הציץ: הביטול שלו שובר את המחיצה באמצעות מחשבות תשובה.

זהב הוא אהבה לזהות, למעלה מן האהבה הקרירה של הכסף. אותיות החותם הן אותיות התורה — אותן אותיות ממש גם כשהן נחתמות בדברים גשמיים. התורה והמצוות ממשיכות את הקודש, החכמה העליונה, אך היא למטה מהוי; ההוי הראשונה, רצון הרצונות, מעוררת את ההוי השנייה, מקור שלוש עשרה המידות. האתערותא דלתתא ממשיכה את האתערותא דלעילא, עד שהאהבה מתגלה אפילו על המצח.

כשם שהגולגולת מכסה על המוח, כך המצח מכסה על הדעת, שבזמן התפילה קושרת את הנשמה לה' בכמיהה ובתענוג. אהבה זו דועכת, יש לחדשה בכל יום, והיא עלולה להישמט ולהפוך לחשיבות עצמית בענייני העולם; אך על המצח נשאר רושם — רצון פשוט והסכמה, המשאירים את העסק בדרך ארעי ואת התורה לעיקר. הרצון המתמיד הזה מעורר את הרצון העליון ואת שלוש עשרה מידות הרחמים, הנושאות עוון: כך הציץ מכפר.

ציץ ציץ

לוח הזהב שעל מצחו של הכהן הגדול. המאמר מפרש את המילה במשמעות של הארה, כמו "נזרו ציץ" ו"מציץ מן החרכים": אור של אהבה גדולה מלמעלה.

אהבה רבה אהבה רבה

אהבה לה' שלמעלה מדעת, שהבנה אינה יכולה לעורר; אהרן, אחד משבעת הרועים, ממשיך אותה למטה. היא נקראת גם "רעותא דליבא" — רצון הלב.

מחיצה של ברזל מחיצה של ברזל

המחסום העומד בין ישראל לאביהם שבשמים מאז החורבן. הוא עומד לפני המקבלים ולא לפני ה', ועשוי מעוונות; התשובה פותחת בו חלונות וסדקים.

כס י"ה כס י"ה

הכיסא והשם המקוצרים שבשמות י"ז:ט"ז. עמלק, הגאווה, מכסה את היו"ד-ה"א של ההתבוננות, כדי שלא יהפכו לוי"ה-ה"א של אהבה המורגשת בלב.

אנשי משה אנשי משה

מי שיש בהם מביטולו של משה — "ונחננו מה". רק הם מנצחים את עמלק, בעיקר באמצעות לימוד תורה כחכמתו של ה' עצמו.

קודש למ"ד למטה והוי' למעלה קדש למ"ד למטה והוי' למעלה

הסידור של הכתב על הציץ. קודש היא החכמה העליונה הנמשכת באמצעות התורה והמצוות, האתערותא דלתתא; למעלה ממנה נמצא הוי', האתערותא דלעילא.

רצון הרצונות (רעוא דרעוין) רעוא דרעוין

ההוי' הראשונה, מקור רצונו של ה' לברוא, המעוררת את ההוי' השנייה ואת שלוש עשרה מידות הרחמים הנושאות עוון.

המצח מצח

הכיסוי שעל הדעת. לאחר התפילה הוא שומר רושם של האהבה: רצון פשוט והסכמת הלב לדבוק בה', העשויים להימשך כל היום.

קטע 1 • 11-4

הציץ והאור שבו

1 ועשית ציץ^{1,2,3} זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש לה'. ואמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] קדש למייד למטה^{4,5,6} והוי למעלה.

"ועשית ציץ זהב טהור, ופתחת עליו פתוחי חותם: קודש לה'". וחז"ל אמרו: "קודש למייד למטה והוי למעלה".

המאמר פותח בפסוק המצווה לעשות את הציץ, לוחית הזהב שהכהן הגדול לבש על מצחו, ועליה נחרת "קודש לה'". חז"ל מתארים כיצד המילים היו מסודרות: "קודש" יחד עם האות למ"ד — המציינת "ל"י" במילים "לה" — בשורה התחתונה, ושם הוי לבדו בשורה העליונה. המאמר יסביר מדוע הקדושה נמצאת "למטה" והשם "למעלה".

ולהבין זה וגם להבין מ"ש והי' [והיה] על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים⁷ וגוי שהציץ מכפר ונושא עון.

כדי להבין זאת, וגם את הכתוב: "והיה על מצח אהרן, ונשא אהרן את עון הקדשים" וגוי — כלומר, שהציץ מכפר ונושא עון.

בפסוק הבא נאמר שהציץ נמצא על מצחו של אהרן, ושכאמצעתו הוא "נושא את עון הקדשים" — הקורבנות שבני ישראל מקדישים. אדמו"ר הזקן מבקש להסביר כיצד לוחית זו מכפרת ונושאת את העון.

וסיפא דקרא והי' [והיה] על מצחו תמיד לרצון להם לפני הוי'. שכמה שהוא נושא את הציץ על המצח נמשך רצון.

ובסוף הפסוק נאמר: "והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני הוי'". בכך שהוא נושא את הציץ על מצחו נמשך רצון.

הפסוק מסתיים בכך שהציץ יהיה על מצחו "תמיד, לרצון להם לפני הוי'". המילה "רצון" מציינת גם רצון במשמעות של כוח הרצון, והמאמר דורש אותה כך: נשיאת הציץ על המצח ממשיכה רצון אלוקי — גילוי של רצון מלמעלה.

ולהבין ענין זה.⁸ (אך) הנה ציץ הוא מלשון יציץ נזרו.⁹ מציץ מן החרכים.¹⁰ נץ החמה.

כדי להבין ענין זה: ציץ הוא מלשון "יציץ נזרו", "מציץ מן החרכים" ו"נץ החמה".

לפני שהוא משיב על השאלות, אדמו"ר הזקן מסביר את משמעות המילה "ציץ". היא קשורה לשלושה ביטויים המתארים אור המבצבץ או מופיע: "יציץ נזרו" (תהילים קלב, יח), "מציץ מן החרכים" (שיר השירים ב, ט) ו"נץ החמה" — הרגע שבו מופיע אור השמש הראשון.

דהיינו הארת אור וזיו. והוא אור האהבה רבה הבאה מלמעלה¹¹ שהיא בחי' אהרן זקן אהרן שיוורד¹² על פי מדותיו.¹³

כלומר, הארת אור וזיו. זהו אור האהבה רבה הבאה מלמעלה, שהיא בחינתו של אהרן: "זקן אהרן שיוורד על פי מידותיו".

לכן הציץ מסמל הארת אור. אור זה הוא אהבה רבה לה', הבאה מלמעלה ולא מכוח מאמציו של האדם עצמו. זו מידתו של אהרן, המתוארת בפסוק בתהילים באמצעות "זקן אהרן" היוורד: אהבה הנמשכת מלמעלה.

שאהרן הוא רועה משבעה רועים¹⁴ המפרנסים לכנס"י [לכנסת ישראל] המשכות אא"ס [אור אין סוף] ב"ה ואהרן הוא הממשיך בחי' אה"ר [אהבה רבה].

שהרי אהרן הוא אחד משבעת הרועים המפרנסים את כנסת ישראל בהמשכת אור אין סוף, ברוך הוא; ואהרן הוא הממשיך את כחינת האהבה רבה.

אהרן נמנה עם "שבעת הרועים" המפרנסים את עם ישראל באמצעות המשכת אור אין סוף אליו. תפקידו המיוחד בין הרועים הוא להמשיך אהבה רבה זו.

2 והגם שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.¹⁵ מ"מ יש אהבה ויש אהבה. יש אהבה שהיא למטה מן הדעת ותולדתה והיא בכח הנפש עצמה.

ואף על פי ש"הכול בידי שמים חוץ מיראת שמים", בכל זאת יש אהבה ויש אהבה. יש אהבה שהיא למטה מדעת ונולדת ממנה, והיא בכוחה של הנפש עצמה.

חז"ל לימדו ש"הכול בידי שמים חוץ מיראת שמים": יראת ה' ואהבתו תלויות בבחירתו ובמאמציו של האדם. ואף על פי כן, יש שני סוגי אהבה. אהבה אחת נולדת מדעת — מהבנתו ומהתבוננותו של האדם — ולכן היא נתונה בכוחה של הנפש עצמה.

ויש אה"ר [אהבה רבה] שהיא למעלה מן הדעת הוא בחי' אהרן הרועה וממשיך לכנס"י [לכנסת ישראל] והוא בחי' רעותא דלבא.

ויש אהבה רבה, שהיא למעלה מדעת: זוהי בחינתו של אהרן, הרועה, שממשיך אותה [ומוריד אותה] לכנסת ישראל; וזוהי בחינת רעותא דלבא — רצון הלב.

האהבה האחרת, אהבה רבה, היא למעלה מדעת: ההבנה אינה יכולה ליצור אותה, והיא באה מלמעלה. המשכתה לעם ישראל היא עבודתו של אהרן כרועה; היא נקראת רעותא דלבא, "רצון הלב" — כמיהה עמוקה יותר מרגש שנובע משיקול הדעת.

3 וז"ש [וזהו שכתוב] לאהבה את¹⁶ ה' אלקיכם וגו'. ולא כתי' [כתיב] לאהוב אלא לאהבה שימשיך האדם את לבו לאהבה עליונה היא רעותא דלבא שיהי' [שיהיה] רצונו לה' לבדו ולדבקה בו בא"ס ב"ה ממש.

וזהו [פירוש] הכתוב: "לאהבה את ה' אלקיכם" וגו'. לא כתוב "לאהוב" אלא "לאהבה": על האדם להמשיך את לבו אל האהבה העליונה, שהיא רצון הלב, כדי שרצונו יהיה לה' לבדו, ולדבוק בו, באין סוף עצמו, ברוך הוא.

הדברים מבארים את הפסוק "לאהבה את ה' אלקיכם". במקום צורת המקור הרגילה "לאהוב", התורה כותבת "לאהבה", שאפשר לקרוא גם "אל האהבה": על האדם להמשיך את לבו אל האהבה העליונה, רצון הלב, ולרצות רק את ה' עצמו ולדבוק בו.

וכמ"ש מי לי בשמים¹⁷ וגוי פיי שמים גי"ע [גן עדן] העליון¹⁸ כוי דכולא קמיי [קמיה] כלא חשיב. אני הוי לא שניתי¹⁹ ואתה הוא משנכרא העולם ואתה הוא קודם שנבה"ע [שנכרא העולם] כוי.

כמו שכתוב: "מי לי בשמים" וגוי: "שמים" פירושם גן עדן העליון וכוי, שהרי הכול נחשב לפניו כלא כלום. "אני הוי לא שניתי", ו"אתה הוא משנכרא העולם, ואתה הוא קודם שנכרא העולם" וכוי.

המשורר אומר: "מי לי בשמים" — אפילו גן עדן העליון, שבו זוכות הנשמות לשכר, אינו נחשב בעיניו, שכן הכול נחשב כלא כלום לפני ה'. הציטוטים הבאים מתארים את מי שאהבה זו מבקשת: את ה' עצמו, שאינו משתנה בעקבות הבריה, והוא אותו אחד לפני הבריה ולאחריה.

4 ועל אהבה זו נאמר מציץ מן החרכים כי הנה זה עומד אחר²⁰ כתלינו. שמשחרב בהמ"ק [בית המקדש]²¹ יש כותל ומחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים.

ועל אהבה זו נאמר: "מציץ מן החרכים", שכן "הנה זה עומד אחר כתלנו". מאז שנחרב בית המקדש יש כותל ומחיצת ברזל המפרידים בין ישראל לאביהם שבשמים.

האהבה העליונה מתוארת בשיר השירים: האהוב "עומד אחר כתלנו... מציץ מן החרכים". חז"ל מלמדים שמאז שנחרב בית המקדש עומדת מחיצת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים; מחיצה זו היא שעומדת בינינו לבין האור הגלוי של אהבה זו.

כי הגם שאין דבר חוצץ לפניו ית'²² ח"ו [חס ושלום] כי גם חשך לא יחשיך ממך²³ הרי באמת לא אמרו בין אביהם שבשמים לישראל אלא בין ישראל לאביהם שבשמים. שהחיצה הוא בפני המקבלים.

אף שאין דבר חוצץ לפניו יתברך, חס ושלום, שהרי "גם חושך לא יחשיך ממך", מכל מקום, לאמיתו של דבר לא אמרו [חז"ל] "בין אביהם שבשמים לישראל", אלא "בין ישראל לאביהם שבשמים": המחיצה היא לפני המקבלים.

שום דבר אינו יכול להסתיר דבר מה, שהרי "גם חושך לא יחשיך ממך". לכן אמרו חז"ל שהמחיצה היא "בין ישראל לאביהם", ולא "בין האב לישראל": המחסום עומד לפני המקבלים, ולא לפניו.

עונותיכם היו מבדילין ביניכם וכוי. שמונע את אור האהבה העליונה מישראל ואעפ"כ [ואף על פי כן] הוא מציץ מן החרכים וחלונות. חלונות הם חורים גדולים. וחרכים הם חורים קטנים וסדקים.

"עונותיכם היו מבדילין ביניכם" וגוי: המחיצה מונעת מישראל את אור האהבה העליונה. ואף על פי כן, הוא מציץ מן החרכים ומן החלונות. חלונות הם פתחים גדולים, ואילו חרכים הם פתחים קטנים וסדקים.

המחיצה היא זו שעליה מצביע ישעיהו: "עונותיכם היו מבדילים ביניכם [לבין אלקיכם]". היא מונעת את אור האהבה העליונה, ואף על פי כן ה' "מציץ מן החרכים ומן החלונות" — פתחים גדולים וקטנים.

דהיינו ע"י שבירת המחיצה לפתוח חלונות וחרכים שהם בחי' לב נשבר והרהורי תשובה הבאים לאדם לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה:²⁴

כלומר, על ידי שבירת המחיצה ופתיחת חלונות וחרכים, שהם בחינת לב נשבר והרהורי תשובה הבאים לאדם, לכל אחד ואחד לפי מידתו.

הפתחים נוצרים כששוכרים את המחיצה באמצעות לב נשבר והרהורי תשובה, הבאים לכל אדם לפי מידתו. דרכם מאיר אור האהבה העליונה, במידה רבה יותר או פחות.

קטע 2 • 51-8

עמלק, המחיצה

5 והנה עיקר המסך המבדיל ומחיצה המפסקת הוא ראשית גוים עמלק²⁵. שהוא ראש לשבעה גוים.²⁶ וכתוב מלחמה לה' בעמלק²⁷ מדר דר אפי' [אפילו] בזמן הזה שלא שייך מלחמת עמלק בגשמיות.

והנה, עיקר המסך המבדיל והמחיצה המפסיקה הוא עמלק, "ראשית גוים", שכן הוא ראש לשבעה עמים. ונאמר: "לה' מלחמה בעמלק מדור דור" — גם בזמן הזה, כאשר מלחמה בעמלק אינה שייכת במישור הגשמי.

המחסום העיקרי הוא עמלק, שבלעם כינה "ראשית גוים", ראש לשבעת העמים שבארץ כנען. התורה אומרת שמלחמת ה' בעמלק נמשכת "מדור דור", ולכן היא מתקיימת גם עכשיו, אף שאין עמלק גשמי שאפשר להילחם בו.

מ"מ ברוחניות הנפש יש בחי' עמלק והיינו בחי' גסות הרוח בחוצפה וגבהות כמ"ש אם תגביה כנשר²⁸ וגו' וממנה באות מדות רעות מבית ומבחוץ. מבית בפנימית הנפש גסות הלב ונצחנות וכיוצא בהן.

ובכל זאת, בחיים הרוחניים של הנפש יש בחינת עמלק, והיא גסות רוח המלווה בחוצפה ובגאווה, ככתוב: "אם תגביה כנשר" וגו'. ממנה נובעות מדות רעות מבפנים ומבחוץ. מבפנים, בפנימיות הנפש: גסות הלב, הנטייה לנצח וכיוצא באלה.

בנפש, עמלק הוא גאווה גסה וחצופה — העצמי ש"מגביה כנשר". ממנה צומחות מדות רעות מבפנים ומבחוץ; מבפנים, בחיים הפנימיים של הנפש, גסות הלב, הנטייה לנצח וכיוצא באלה.

6 ומבחוץ בבחי' חיצונית ההנהגת הגוף בפו"מ [בפועל ממש] ברדיפת הכבוד ומלכודי בגדי כבוד ותפארת ולהתנהג בכבוד ותפארת וכיוצא בהן.

ומבחוץ, בבחינת חיצונית: התנהלות הגוף בפועל, ברדיפה אחר הכבוד, בלבישת בגדים של כבוד ותפארת, בהתנהגות מכובדת ומפוארת, וכיוצא בזה.

כלפי חוץ, עמלק מתבטא באופן שבו האדם נושא את גופו: ברדיפה אחר כבוד, בלבישת בגדים של כבוד ותפארת ובהתנהגות ראוותנית.

ועל כוונה זו נעשו בגדי כהונה לכבוד ולתפארת²⁹ לאהרן ולבניו וגו'. להיות בחיי אתהפכא מן היש ולגרמיה שהוא בחיי עמלק שהוא ענין הגדלת היש בכל דרכיו והנהגותיו.

ולשם כך נעשו בגדי הכהונה "לכבוד ולתפארת" לאהרן ולבניו וגו': כדי שתהיה בחינת אתהפכא מן הישות והחיים למען עצמו, שהיא בחינת עמלק — כלומר, הגדלת הישות בכל דרכיו והתנהלותו.

לכן נעשו בגדי הכהונה "לכבוד ולתפארת": כדי להפוך את הדחף הזה עצמו. לבישת בגדי כבוד בעבודת ה' הופכת את הניפוח העצמי של הישות, שהוא כל דרך חייו של עמלק.

7 וכך היתה מדתו של עמלק בזמן משה שהרי ישראל לא באו להלחם אתו ולא שמו לכם אליו

וכך הייתה מידתו של עמלק בזמן משה: ישראל לא באו להילחם בו ולא נתנו עליו את דעתם;

התקפת עמלק בזמן משה מלמדת על טבעו: ישראל לא באו להילחם בו ולא נתנו עליו את דעתם.

רק הוא מעצמו ומאיליו בא לעורר מלחמת חנם מפני גדולתן של ישראל והאותות והמופתים שלא היי [היה] יכול לסבול שיהיה איזה דבר גדול מבלעדו.

אלא הוא בא מעצמו ומיוזמתו לעורר מלחמת חנם, מפני גדולתם של ישראל והאותות והמופתים, משום שלא היה יכול לסבול שיהיה דבר גדול כלשהו מלבדו.

הוא בא מיוזמתו לפתוח במלחמת חנם, משום שלא היה יכול לסבול את גדולתם של ישראל ואת האותות והמופתים שנעשו למענם; לא היה יכול להסכים לכך שיהיה דבר גדול מלבדו.

וככה הוא בכל אדם שלא יכול לסבול מי שיהיה גדול ממנו בעיני אלהים ואדם³⁰ כו'. ועכ"פ [ועל כל פנים] שלא יהיה הוא קטן ושפל. לכן מיפה עצמו במלבושי כבוד כו'.

וכך הוא אצל כל אדם: הוא אינו יכול לסבול שיהיה משהו גדול ממנו "בעיני ה' ואדם" וכו', ולכל הפחות [הוא מתעקש] שלא יהיה קטן ושפל. לכן הוא מייפה את עצמו בבגדי כבוד וכו'.

אותה תכונה של עמלק קיימת בכל אדם: הוא אינו יכול לסבול שמישהו יהיה גדול ממנו, או לכל הפחות מתעקש שלא יהיה קטן. לכן הוא מתקשט בבגדי כבוד.

8 והנה בבחי' זו של עמלק נאמר כס³¹ י"ה שאין השם שלם³² ואין הכסא שלם. כסא הוא השראת המלך

היושב על הכסא להיות ושכנתי בתוכם.³³

והנה, על בחינה זו של עמלק נאמר "כס י"ה": השם אינו שלם והכיסא אינו שלם. כיסא הוא המקום שבו שורה המלך היושב עליו, כדי שיתקיים "ושכנתי בתוכם".

אחרי המלחמה בעמלק נאמר בפסוק "יד על כס י"ה", כשהמילה "כס" נכתבת במקום "כיסא" המלאה, וי"ה" במקום השם המלא. מכאן דורשים שכל עוד עמלק קיים, לא שם ה' שלם ולא כיסאו שלם. כיסא הוא המקום שבו המלך יושב ונח; הוא מבטא את השראת ה' בתוך עמו, "ושכנתי בתוכם".

והיינו בבחי' כסא באל"ף שאלופו של עולם שורה. משא"כ בהסתלקות האל"ף נעשה כס מלשון כסוי. כלומר, בבחינת "כיסא" עם אל"ף, שבה שורה אלופו של עולם. אבל כשהאל"ף מסתלקת, נעשה "כס", מלשון כיסוי.

"כיסא" נכתבת באל"ף, האות שבה נרמזת האליפות — היותו של ה' אדון העולם — שכן שם הוא שורה. כשמסירים את האל"ף, מתקבלת המילה "כס", הקשורה ל"כיסוי": נוכחות ה' מכוסה במקום להתגלות.

קטע 3 • 91-12

יו"ד וה"א: השם המכוסה

9 והתכסות זו היא על שם י"ה. כי בכל אחד ואחד יש שם י"ה. כמ"ש עזי וזמרת³⁴ יה ויהי לי לישועה.

והכיסוי הזה הוא על שם י"ה. שכן בכל אחד ואחד יש שם י"ה, כפי שנאמר: "עוזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה".

הכיסוי של עמלק חל על שם י"ה, האותיות יו"ד וה"א, המצוי בכל אחד ואחד, כפי שנאמר: "עוזי וזמרת י"ה". הפסקאות הבאות מסבירות מה מייצגת כל אחת משתי האותיות הללו.

כי הנה ה"א הוא בחי' התפשטות אורך ורוחב כו'. והוא בחי' התפשטות והמשכות אור אין סוף ב"ה להיות סובב כל עלמין וממלא כל עלמין.

הרי שהה"א היא בחינת התפשטות לאורך ולרוחב וכו'; והיא בחינת התפשטות והמשכת אור אין סוף ברוך הוא, להיות סובב כל עלמין וממלא כל עלמין.

הה"א, אות המתפרשת לאורך ולרוחב, מייצגת התפשטות: אור אין סוף מתפשט ומקיף את כל העולמות וממלא אותם.

10 והיו"ד הוא בחי' צמצום ישת חשך סתרו³⁵ שכדי להיות התפשטות המשכה להיות ממלא וסובב כ"ע [כל

עלמין] אפי' [אפילו] עולמות עליוני [עליונים] אין ערוך כו'. וכמשל טפה נגד ים אוקיינוס ויותר מכן לאין קץ כו'.

והיו"ד היא בחינת צמצום: "שם חשך סתרו". כדי שתהיה התפשטות של המשכה, שתהיה ממלאת ומקיפה את כל העולמות — ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין — נדרש צמצום, שהרי אפילו העולמות העליונים אינם בערך אליו כלל. הדבר דומה לטיפה לעומת ים האוקיינוס, ואף יותר מכך לאין קץ.

היו"ד, האות הקטנה ביותר, נקודה בלבד, מסמלת את הצמצום — הסתרת אורו של ה', ככתוב: "שם חשך סתרו". כדי שהאור יוכל להתפשט ולמלא ולהקיף את העולמות, היה עליו לעבור תחילה צמצום, שכן אפילו העולמות העליונים ביותר אינם בערך לאור אין סוף; הם כטיפה לעומת הים.

11 ולכך הוצרך להיות בחיי צמצום תחילה ואח"כ התפשטות כו'. ולכן בתמונת האותיות בכתיבת שם הוי'

תמונת ה' ראשונה של שם היא ג"כ עדי"מ שמתחילה עושין הוי"ד ואח"כ ממשיכין [ממשיכים / ממשיכין] ממנה לרוחב ואורך למטה כו'.³⁶

לכן היה צורך שתהיה תחילה בחינת צמצום, ואחר כך התפשטות וכו'. ולכן גם צורת האותיות בכתיבת שם הוי' — צורת ההי"א הראשונה של השם — היא, בדרך משל, כך: תחילה עושים את הוי"ד, ואחר כך ממשיכים ממנה לרוחב ולאורך כלפי מטה וכו'.

לכן הצמצום בא תחילה, ולאחריו ההתפשטות. הדבר ניכר בצורת הכתיבה של ההי"א הראשונה בשם: הסופר עושה תחילה וי"ד, ואחר כך מותח אותה לרוחב ולמטה.

12 ובחיי זו נמשכה בכל אדם להתבונן בגדולת א"ס ב"ה איך שהוא ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע ואיך

שכ"ז [שכל זה] אינו אלא בחינת צמצום כי אין ערוך כו'.

ובחינה זו נמשכת בכל אדם, כדי שיתבונן בגדולתו של אין סוף, ברוך הוא: כיצד הוא ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין, וכיצד כל זה אינו אלא בחינת צמצום, שהרי אין ערוך אליו וכו'.

התבנית של וי"ד והי"א קיימת בכל אדם ומתבטאת בהתבוננות: כיצד ה' ממלא את כל העולמות ומקיף את כולם, וכיצד גם כל זה אינו אלא צמצום של אורו, שהרי העולמות אינם בערך אליו.

ומזה ישוב לאהבה את ה' ולדבקה בו ממש בבחינת אהבה העליונה. והיינו המשכת הוי"ו להיות בחינת וי"ה.

ומתוך כך יבוא לאהוב את ה' ולדבוק בו ממש, בבחינת האהבה העליונה. וזוהי המשכת הווי"ו, כדי שתהיה בחינת וי"ה.

מהתבוננות כזאת צריך האדם להגיע לאהבת ה' ולדבקות בו באהבה העליונה. מבחינת שם הוי', זוהי המשכת הווי"ו, כך שהוי"ד והי"א של ההבנה מתגלות כווי"ו והי"א ומורגשות בלב.

אבל עמלק הוא כס^{37, 38} י"ה שהוא המכסה על בחינת י"ה שלא יתגלה בבחי' וי"ה שלא יוליד האהבה בהתגלות לבו.

אבל עמלק הוא כס י"ה: הוא מכסה על בחינת י"ה, כדי שלא תתגלה בבחינת וי"ה, וכך לא תוליד אהבה בגלוי בלב.

עמלק הוא כס י"ה: הוא מכסה על הוי"ד והי"א, כדי שלא יתגלו כווי"ו והי"א, והבנת האדם לא תוליד אהבה שתתגלה בלב.

שאף שלבכו יבין את כל זאת לא תתפעל הנפש ולא יאיר בה אור האהבה מחמת שנעשה מחיצה של ברזל המפסקת ומונעת את האור:

כי אף שלבו מבין את כל זאת, הנפש אינה מתפעלת ואור האהבה אינו מאיר בה, משום שנוצרה מחיצת ברזל המפסיקה ומונעת את האור.

האדם יכול להבין את כל זאת בלבו ובכל זאת לא להתעורר; אור האהבה אינו מאיר בנפשו, מפני שמחיצת הברזל חוסמת אותו.

קטע 4 • 131-17

אנשי משה

13 והעצה היעוצה לזה הנה במלחמת עמלק כתיב ויאמר משה וגו' בחר לנו אנשים.³⁹ לנו דוקא שלכבוש מלחמת עמלק צריכים אנשי משה דוקא⁴⁰ ובחי' משה הוא כמ"ש ונחנו מה⁴¹ בחינת בטול והתכללות לגמרי באוא"ס [באור אין סוף] ב"ה.⁴²

והעצה לכך היא שבמלחמת עמלק נאמר: "ויאמר משה וגו' בחר לנו אנשים". דווקא "לנו": כדי לנצח במלחמת עמלק נחוצים דווקא אנשי משה. מדרגתו של משה היא כפי שנאמר: "ונחנו מה" — מדרגת הביטול וההתכללות המוחלטת באור אין סוף ברוך הוא.

העצה מצויה בסיפור מלחמת עמלק: משה אמר ליהושע, "בחר לנו אנשים". "לנו" פירושו אנשי משה עצמו: רק "אנשי משה" יכולים לנצח את עמלק. מידתו של משה באה לידי ביטוי בדבריו "ונחנו מה" — ביטול מוחלט והתכללות מלאה באור אין סוף.

14 והנה כל התורה על שמו נקי תורת משה.⁴³ תורה צוה לנו משה⁴⁴ וגו'. והיינו שיהיה כל דרכי התורה [התורה] והעבודה ע"פ בחינת משה.

כעת, התורה כולה נקראת על שמו, "תורת משה": "תורה ציווה לנו משה" וגו'. כל דרכי התורה והעבודה צריכות להיות לפי בחינתו של משה.

התורה כולה נקראת על שם משה, "תורת משה", ונאמר: "תורה ציווה לנו משה". פירוש הדבר הוא שכל לימוד התורה והעבודה של האדם צריכים להיות ברוחו של משה.

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל האומר אין לי אלא תורה⁴⁵ אפי' [אפילו] תורה אין לו.⁴⁶ רק שצריך להיות תורת משה בבחינת בטול באוא"ס [באור אין סוף] ב"ה לגמרי.

וכפי שאמרו חז"ל: "כל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו". אלא התורה צריכה להיות תורת משה, בבחינת ביטול גמור באור אין סוף ברוך הוא.

חז"ל אמרו שמי שאומר "אין לי אלא תורה", אפילו תורה אין לו. התורה צריכה להיות "תורת משה": ללמוד אותה מתוך ביטול גמור לאור אין סוף, ולא לראות בה הישג אישי.

15 וכמ"ש ולא תחללו⁴⁷ שלא להיות בחינת חלל. כמאמר דוחק רגלי השכינה⁴⁸ כביכול אלא כמאמר אתה הוא עד שלא נבה"ע [נברא העולם] ואתה הוא משנבה"ע [משנברא העולם].

כמו שנאמר: "ולא תחללו" — [כלומר] שלא להיות במצב של חלל, כמו במאמר "דוחק רגלי השכינה", כביכול; אלא כמו במאמר: "אתה הוא עד שלא נברא העולם, ואתה הוא משנברא העולם":

את הפסוק "ולא תחללו את שם קדשי" דורשים במשמעות "אל תעשו חלל, מקום ריק" — אל תנהגו כאילו יש מקום פנוי מה'. הגמרא אומרת שמי שהולך בקומה זקופה "דוחק רגלי השכינה", כאילו אין מקום לה'; במקום זאת, על האדם להיות מתוך "אתה הוא עד שלא נברא העולם, ואתה הוא משנברא העולם".

הוא ממש בלי שום שינוי דכמו שהי' [שהיה] עד שלא נבה"ע [נברא העולם] ממלא את הכל וגם המקום הזה שנברא בו העולם כך עתה כו'.

הוא ממש, בלי שום שינוי כלל; שכן כשם שעד שלא נברא העולם הוא מילא את הכול, ובכלל זה את המקום הזה ממש שבו נברא העולם, כך גם עכשיו וכו'.

ה' הוא ממש אותו הדבר, בלי שום שינוי: כשם שלפני הבריאה הוא מילא את הכול, ובכלל זה את המקום ממש שבו העולם עומד עכשיו, כך גם עכשיו.

16 ואיך הוא זה והרי העולם מעלים כו' אלא היינו ע"י עסק התורה דאורייתא מחכמה נפקת וכתוב הוי' בחכמה יסד⁴⁹ וגו'

אבל כיצד ייתכן הדבר, והרי העולם מעלים וכו'? אלא זהו באמצעות העיסוק בתורה, שכן התורה יוצאת מן החכמה, ונאמר: "הוי' ייסד [את הארץ] בחכמה" וכו';

כיצד ייתכן שאין הסתר, כשהעולם מעלים בבידור על ה'? באמצעות לימוד התורה: התורה באה מן החכמה של ה', כפי שנאמר: "הוי' ייסד את הארץ בחכמה".

שבחכמה שורה אא"ס [אור אין סוף] ב"ה שהחכמה היא היא בחינת בטול כח מ"ה [מה] ולכך גם האדם שלומד התורה הרי בכל דבר הלכה או אגדה שלומד מלובש בה בחי' חכמה

שכן אור אין סוף ברוך הוא שורה בחכמה, משום שהחכמה היא עצמה בחינת ביטול — כוח מה. לכן גם אצל אדם הלומד תורה, בכל עניין של הלכה או אגדה שהוא לומד, מלובשת בו בחינת החכמה,

אור אין סוף שורה בחכמה משום שהחכמה היא ביטול: המילה נקראת "כוח מה", כוח שאינו חש את עצמו כמציאות כלשהי. לכן בכל הלכה או דבר תורה שאדם לומד, מלובשת החכמה.

שבה מלובש אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה וא"כ הוא בבחי' בטול בשעת עסק התורה לחכמתו ית' ואין מעלים ומסתיר מאחר שאין נראה ליש ודבר נפרד בפ"ע [בפני עצמו] רק שהיא חכמתו ית' הבטלה אליו ואין עוד מלבדו.⁵⁰

שבה מלובש אור אין סוף ברוך הוא. אם כן, בשעת העיסוק בתורה הוא נתון במצב של ביטול לחכמתו יתברך, ושום דבר אינו מעלים ומסתיר, שכן [התורה] אינה נראית כיש, כדבר נפרד בפני עצמו, אלא רק כחכמתו יתברך, הבטלה אליו, ו"אין עוד מלבדו".

מאחר שאור אין סוף מלובש באותה חכמה, הלומד בטל לחכמת ה' בשעה שהוא לומד. אז שום דבר אינו מסתיר את ה', משום שהתורה אינה נראית כדבר נפרד אלא כחכמתו, הבטלה אליו: "אין עוד מלבדו".

17 ועל זה נאמר ואשים דברי בפ"ך⁵¹ דברי ממש ופ"י דברי בפ"ך היינו בחי' פנימית. ובצל ידי כסיתך הן

בחי' מקיפים שאוא"ס [שאור אין סוף] ב"ה שורה ומתגלה בו בבחי' פנימי [פנימיות / פנימית] ובחי' מקיף

ועל כך נאמר: "ואשים דברי בפ"ך" — דבריי ממש. ופירוש "דברי בפ"ך" הוא בחינת הפנימיות; ו"בצל ידי כסיתך" היא בחינת המקיפים: שאור אין סוף ברוך הוא שורה ומתגלה בו בבחינת פנימיות ובכחינת מקיף;

ישעיהו אומר: "ואשים דברי בפ"ך, ובצל ידי כסיתך". דברי התורה הם דבריו של ה' ממש, אור פנימי שהלומד מפנים; "בצל ידי" הוא אור מקיף שסובב אותו. כך אור אין סוף שורה עליו ומתגלה בו, בתוכו ומסביבו.

וע"י כן הוא כובש מלחמת עמלק שהוא היש כו' כי ביטול זה הוא הפך היש והוא המכניע ומשבר המחיצה של ברזל⁵² כו'

ועל ידי כך הוא מנצח במלחמה נגד עמלק, שהוא בחינת יש וכו'; שכן ביטול זה הוא היפוכו של היש, והוא שמכניע ושובר את מחיצת הברזל וכו'.

ביטול זה הוא היפוכו של היש של עמלק, תחושת העצמי המנופחת; לכן הוא מנצח אותו במלחמה ושובר את מחיצת הברזל.

וזהו ועשית ציץ⁵³ דקאי על משה שהוא הוא העושי [העושה] את הציץ להיות יציץ נזרו⁵⁴ של אור האהבה רבה להיות מציץ מן החרכים⁵⁵ וזורח

וזהו "ועשית ציץ", המתייחס למשה: הוא שעושה את הציץ, כדי ש"יציץ נזרו" — אור האהבה רבה — ויהיה "מציץ מן החרכים" וזורח;

לכן "ועשית ציץ" נאמר למשה: הוא שעושה את הציץ, את זריחת האהבה רבה, כדי שתציץ מן החרכים ותאיר.

ע"י עשיית חרכים וחלונות שבירת המחיצה שהן הרהורי תשובה מבחי' בטול אנשי משה וכמ"ש בחר לנו⁵⁶ וגוי כנ"ל.⁵⁷

על ידי עשיית חרכים וחלונות — שבירת המחיצה — שהם הרהורי תשובה מבחינת הביטול של אנשי משה, וכמו שכתוב "בחר לנו" וגוי, כנ"ל.

האור זורח דרך חרכים וחלונות — פתחים במחיצה שנוצרים מהרהורי תשובה, הבאים מביטולם של אנשי משה, כמו שנאמר: "בחר לנו אנשים".

קטע 5 • 181-22

זהב, חותם ושתי מדרגות של הוי'

18 וציץ זה הוא זהב טהור הוא בחי' מעלת הזהב על הכסף. ושתיהן הן בחי' אהבה

והציץ הזה הוא זהב טהור: [זוהי] בחינת מעלתו של הזהב על הכסף. ושניהם הם בחינת אהבה,

הציץ עשוי זהב טהור, שמדרגתו גבוהה מזו של הכסף. שני המתכות מסמלות אהבה.

כמ"ש לי הכסף ולי הזהב⁵⁸ וגוי רק הכסף הוא בחי' קרירות וזהב הוא בחי' רשפי אש האהבה:⁵⁹

כמו שכתוב: "לי הכסף ולי הזהב" וגוי; אלא שהכסף הוא בחינת קרירות, וזהב הוא בחינת "רשפי אש" של אהבה.

שניהם שייכים לה; "לי הכסף ולי הזהב", אך הכסף מסמל אהבה קרירה ורגועה, ואילו הזהב מסמל אהבה שהיא "רשפי אש". הציץ, שמבטא אהבה גדולה הבאה מלמעלה, הוא מהסוג הלוחט.

19 ופתחת עליו פתוחי חותם.⁶⁰ הן אותיות התורה כי חותמו של הקב"ה אמת⁶¹ ואין אמת אלא תורה.^{62, 63}

"ותחרוט עליו חריטות של חותם": אלו אותיות התורה, שכן חותמו של הקדוש ברוך הוא הוא אמת, ו"אין אמת אלא תורה".

החריטה שעל הציץ מסמלת את אותיות התורה. התלמוד מכנה את חותמו של ה' "אמת", והתלמוד הירושלמי אומר שהאמת היא התורה; לכן אותיות התורה הן חותמו.

ונקי בחי' חותם כי התורה אשר לפנינו שנתלבשה בעניינים גשמיים היא היא בחי' חותם כדמיון האותיות שנחקקים⁶⁴ על השעוה שאינו מערך ומהות האותיות שבמחשבה או בדבור רק מ"מ הן אותיות עצמן שנצטיירו ונתגשמו כו'.

והיא נקראת בחינת חותם, מפני שהתורה שלפנינו, שהתלבשה בעניינים גשמיים, היא עצמה בחינת חותם. הדבר דומה לאותיות שהוטבעו בשעווה: הן אינן מאותו סדר וממהותן של האותיות שבמחשבה או בדיבור, אך בכל זאת הן האותיות עצמן, שקיבלו צורה ונעשו גשמיות וכו'.

התורה שלפנינו, המלוכשת בעניינים גשמיים, דומה להטבעת חותם בשעווה: היא אינה מאותו סדר כמו האותיות שבמחשבה או בדיבור, ובכל זאת אלו אותן אותיות ממש, שקיבלו צורה ונעשו גשמיות.

20 וכך הנה כתיב בצלמנו כדמותנו⁶⁵ דקאי על התורה שבע"פ [שבעל פה] שהיא בחי' דמות ודמיון בעלמא

שהיא בחי' חותם עדי"מ כאותיות הנחקקין על השעוה כו'

וכך נאמר: "בצלמנו כדמותנו" — הכוונה לתורה שבעל פה, שהיא רק בחינת דמות ודמיון, בחינת חותם, למשל, כאותיות הנחקקות בשעווה וכו'.

"בצלמנו כדמותנו" מוסב על התורה שבעל פה, שהיא רק "דמות" של החכמה העליונה, כמו רושם של חותם בשעווה.

אעפ"כ [אף על פי כן] יסודתה בהררי קדש⁶⁶ העליון ח"ע [חכמה עילאה] שבכל הלכה כו' ועיי' זה נמשך בחי' קדש העליון בעסק התורה והמצות בבחי' פנימי [פנימיות / פנימית] ומקיפין שהתורה היא פנימית והמצות הן לבושיין ומקיפין

ובכל זאת, יסודה בהררי קודש העליון — חכמה עילאה שבכל הלכה וכו'. ועל ידי כך נמשכת בחינת קודש העליון בעיסוק בתורה ובמצוות, בבחינת פנימיות ומקיפים: התורה היא פנימית, והמצוות הן לבושים ומקיפים,

ובכל זאת, יסודה "בהררי קודש": בקודש העליון, בחכמה עילאה המצויה בכל הלכה. באמצעותה נמשך קודש עליון זה כאשר אדם עוסק בתורה ובמצוות — התורה כאור פנימי, והמצוות כלבושים וכאורות מקיפים.

כמאמר אשר קדשנו במצותיו והנה המשכה זו היא בחי' קדש למ"ד למטה והוי' למעלה שבחי' קדש עדיין היא נקי למטה מבחי' הוי' כי

כמאמר: "אשר קדשנו במצוותיו". והנה, המשכה זו היא בחינת "קודש למ"ד למטה והוי' למעלה", שכן בחינת קודש עדיין נקראת למטה מבחינת הוי'. כי

לכן מברכים "אשר קדשנו במצוותיו": המצוות ממשיכות קדושה. המשכה זו היא בחינת "קודש למטה" שבציץ, שכן הקדושה, נעלית ככל שתהיה, עדיין למטה מבחינת הוי'.

הנה יש ב' בחי' ⁶⁷ הוי' כמ"ש ויעבר הוי' על פניו ⁶⁸ ויקרא הוי' ופסיק טעמא בינייהו כי הן ב' בחי' כי ענין הוי' מורה שהוא מהוה כל ההוויות מאין ליש ⁶⁹ כו'

יש שתי בחינות של הוי', כמו שכתוב: "ויעבר הוי' על פניו ויקרא הוי' הוי'", וטעם מפסיק ביניהן, כי הן שתי בחינות. משמעות השם הוי' היא שהוא מהוה את כל ההוויות מאין ליש וכו',

יש שתי בחינות של הוי', כמתואר בשלוש עשרה המידות: "הוי' הוי'", כשהטעם מפסיק בין שני השמות. השם הוי' מבטא את ההתהוות: ה' מביא את כל הנבראים לידי מציאות מאין ליש.

ע"י שעלה ברצונו כך ויש מקור ושרש לזה להיות עולה כך ברצונו ולהיות מקור להוות כל ההוויות והוא הוי' הראשון שהוא לרצון לפני הוי"ה הב' ונק' רעוא דרעוין: ⁷⁰

משום שכך עלה ברצונו; ויש לכך מקור ושורש, שעלה כך ברצונו ושיהיה מקור להוות את כל ההוויות. זוהי הוי' הראשונה, שהיא "לרצון לפני הוי' השנייה, והיא נקראת "רעוא דרעוין" — רצון הרצונות.

ה' מהוה את הנבראים מפני שכך עלה ברצונו. לרצון הזה יש מקור משלו: הוי' הראשונה, שהיא "לרצון לפני הוי' השנייה, ונקראת "רעוא דרעוין", רצון הרצונות.

21 וזהו ויקרא ⁷¹ הוי' הוי'. שהוי' הא' קורא וממשיך הוי' הב' להיות נאצלות ומתגלות י"ג מכילין דרחמי שהן מקורות כל ההוויות ⁷² וכל ההשתלשלות ובחי' הוי' הא' הוא למעלה מעלה מבחי' קדש ונקרא רעוא דרעוין.

וזהו [פירוש] "ויקרא: הוי', הוי'": הוי' הראשון קורא וממשיך את הוי' השני, כדי ששלוש עשרה מידות הרחמים ייאצלו ויתגלו; הן המקורות של כל ההוויות ושל כל השתלשלות העולמות. בחינת הוי' הראשונה נעלית מאוד, הרבה מעבר לבחינת קודש, והיא נקראת "רצון הרצונות".

כלומר, "ויקרא: הוי', הוי'" פירושו שהוי' הראשון קורא וממשיך את השני, כדי ששלוש עשרה מידות הרחמים ייאצלו ויתגלו; הן המקורות של כל ההוויות ושל כל השתלשלות העולמות. הוי' הראשון, הנעלה בהרבה מקודש, הוא רצון הרצונות.

22 וע"י עסק התורה והמצות הנ"ל בבחי' הנ"ל נמשך שיהי' [שיהיה] קדש למ"ד למטה היא בחי' אתעדל"ת

[אתערותא דלתתא] והוי"ה למעלה היא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא]

ובאמצעות העיסוק בתורה ובמצוות שהוזכרו לעיל, באופן שתואר לעיל, נעשה "קודש" [והאות] למ"ד למטה", שהיא בחינת אתערותא דלתתא, ו"הוי' למעלה", שהיא אתערותא דלעילא.

באמצעות התורה והמצוות כמתואר, מתהווים שני הקווים שבציץ: "קודש למטה" הוא אתערותא דלתתא, עבודתו של האדם עצמו; "הוי' למעלה" היא אתערותא דלעילא, שבאה כמענה לה.

כי על ידי עסק התורה שהיא חכמתו ורצונו יתברך הרי כמים הפנים⁷³ כוי ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח רצון עליון רעוא דרעוין

שהרי על ידי העיסוק בתורה, שהיא חכמתו ורצונו יתברך, "כמים הפנים כוי", ו"רוח אייתי רוח ואמשיך רוח": הרצון העליון, רעוא דרעוין.

מכיוון שהתורה היא חכמתו ורצונו של ה', העיסוק בה פועל בדומה להשתקפות במים, שבה פנים משיבים פנים: רוחו של האדם ממשיכה רוח מלמעלה, את הרצון העליון, רעוא דרעוין.

ועל ידי זה נעשה גלוי רעותא דלבא ואור האהבה עליונה בנפש בלי מסך מבדיל מחיצה מפסקת כוי עד שיהי [שיהיה] על מצח אהרן⁷⁴ גיכ גילוי בחי זו:

ועל ידי כך מתגלה רעותא דלבא ואור האהבה העליונה שבנפש, בלי מסך מבדיל או מחיצה מפסקת כוי, עד שגם על מצחו של אהרן מתגלה בחינה זו.

כך מתגלים רעותא דלבא ואור האהבה העליונה שבנפש, בלי מחיצה שתעמוד בדרך, עד שהדבר מתגלה אפילו על "מצחו של אהרן".

קטע 6 • 231-29

המצח

23 וביאור ענין המצח הוא כמו עד"מ בגשמיו' [בגשמיות] שיש בתלת חללי דגלגלתא תלת מוחין חב"ד [חכמה בינה ודעת]. ויש גולגלתא דחפא על מוחא.

ההסבר לעניין המצח הוא כך: בדומה לכך, במונחים גשמיים, יש שלושה מוחות — חכמה, בינה ודעת — בשלושת החללים שבגולגולת, ויש גולגולת המכסה על המוח.

כדי להסביר את עניין המצח, אדמו"ר הזקן משתמש בגוף כמשל: בגולגולת יש שלושה חללים ובהם שלושה "מוחות" — חכמה, בינה ודעת — והגולגולת מכסה אותם.

כך ברוחני [ברוחניים] הנה המוחין הם חב"ד [חכמה בינה ודעת] והדעת הוא הכח המקשר את חכ' [חכמה] ובינה להיות תקועה בחוזק בל ימוט שכאשר נגמר בכח חכמתו ובינתו בגדולת א"ס ב"ה כך תהא נפשו קשורה בה' לבדו.

כך גם ברוחניות: המוחין הם חכמה, בינה ודעת, והדעת היא הכוח המקשר בין חכמה ובינה, כדי [שהדבר] יהיה קבוע בחוזקה ולא יזוז; וכשם שעל פי הכוח של חכמתו ובינתו הושגה גדולתו של אין סוף ברוך הוא, כך תהיה נפשו קשורה בה' לבדו.

גם בנפש, המוחין הם חכמה, בינה ודעת. הדעת מקשרת בין חכמה ובינה, כדי שהדבר שהוכן יישאר קבוע בחוזקה; לאחר שאדם השיג את גדולת ה', הדעת קושרת את נפשו לה' לבדו באותו אופן.

24 והנה במוחין דחב"ד [דחכמה בינה ודעת] שם הוא גילוי אא"ס [אור אין סוף] ב"ה בהתבוננות בסדר התפלה

וכיוצא בה איך שברוך שאמר והי' [והיה] העולם ויחיד ומיוחד וחי העולמים מלך וישתבח שמך כו'.

והנה, במוחין של חכמה, בינה ודעת מתגלה אור אין סוף, ברוך הוא, באמצעות התבוננות בסדר התפילה וכיוצא בזה: כיצד "ברוך שאמר והיה העולם", "יחיד ומיוחד, חי העולמים מלך", ו"ישתבח שמך" וכו'.

בשעת התפילה מתגלה אור אין סוף בשכל, כאשר האדם מתבונן במילים שהוא אומר בסדר התפילות: "ברוך שאמר והיה העולם", "יחיד ומיוחד, חי העולמים מלך", "ישתבח שמך".

וכך הוא התקשרות הדעת בגילוי עוצם התשוקה והתענוג. אך יש בחי' גלגלתא דחפ"י [דחפ"א] על מוחא וכנגד הדעת הוא המצח שהוא הכסוי על הדעת להעלים גלוי הדעת וההתקשרות.

וכך היא התקשרות הדעת, בגילוי עוצמת הכיסופים והתענוג. אך יש בחינה של "גולגולת המכסה על המוח"; וכנגד הדעת נמצא המצח, שהוא הכיסוי שעל הדעת, כדי להסתיר את גילוי הדעת וההתקשרות.

הדעת קושרת את האדם לה' באמצעות כיסופים ותענוג עזים. אולם כשם שהגולגולת מכסה על המוח, כך המצח, המקביל לדעת, מכסה על הדעת ומסתיר את הגילוי הזה ואת ההתקשרות.

25 ולכן אחר התפלה חולפת ועוברת כו' וצריך לחזור ולהתפלל בכל יום⁷⁵ לעורר את האהבה וע"ז נאמר

והיו הדברים האלה⁷⁶ אשר אנכי מצוך היום.

ולכן, לאחר התפילה [האהבה] חולפת ועוברת וכו', ויש להתפלל מחדש בכל יום כדי לעורר את האהבה. ועל כך נאמר: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום".

לכן אהבת התפילה דועכת לאחר שהתפילה מסתיימת, ויש לעורר אותה מחדש בכל יום. הפסוק מדבר על "הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום".

ואמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] בכל יום⁷⁷ יהיו בעיניך כחדשים לחדש את האהבה. כי לפי שהוא ית' מחדש בכ"י [בכל יום] תמיד מע"ב [מעשה בראשית] לכך גם האהבה מתחדשת כו'.

וחכמינו ז"ל אמרו: "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" — כדי לחדש את האהבה. שכן מאחר שהוא ית' מחדש תמיד, בכל יום, את מעשה בראשית, גם האהבה מתחדשת וכו'.

חכמים דורשים את המילה "היום" כך שהדברים יהיו חדשים בעיניך בכל יום; כאן הכוונה היא לחדש את האהבה. מאחר שה' מחדש בכל יום את מעשה בראשית, גם האהבה מתחדשת.

26 והנה כאשר לבבו פונה זה לכרמו כוי יכול להיות מן הנפילים להמשיך לבו אחר תענוגי עוה"ז שהן רבוי והגדלת היש.

והנה, כאשר לבו פונה — "זה לכרמו" וכוי — הוא עלול להיות מן הנפילים, ולמשוך את לבו אחר תענוגי העולם הזה, שהם ריבוי והגדלה של היש.

כאשר אנשים עוזבים את התפילה ופונים, כל אחד, "זה לכרמו" — לעיסוקיו שלו — אדם עלול ליפול ולמשוך את לבו אחר הנאות העולם הזה, שרק מרבות ומנפחות את תחושת היש.

וכתי' [וכתיב] תועבת ה' כל גבה לב⁷⁸ אפי' [אפילו] בחיי חיצוניי שהן הנהגת הלבושין כני"ל וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] אין אני והוא יכולים לדור⁷⁹ כאחת.

ונאמר: "תועבת ה' כל גבה לב" — גם הבחינה החיצונית, שהיא הנהגת הלבושים, כנזכר לעיל. וחכמינו ז"ל אמרו: "אין אני והוא יכולים לדור כאחת".

הכתוב מכנה כל לב גאה תועבה לה', והדבר כולל גם את הסוג החיצוני שתואר לעיל — התנהלות של חיפוש כבוד באמצעות הלבוש. בתלמוד נאמר על הגאווות שהקב"ה אומר: "אין אני והוא יכולים לדור כאחת".

27 וכמ"ש אין דעת⁸⁰ אלהים בארץ שכאשר הוא מושקע בארציות וחומריות אין בו דעת אלהים והתקשרות. אך כ"ז [כל זה] הוא בבחי' עכו"ם [עובדי כוכבים ומזלות] שנקראו כך ע"ש [על שם] שהם אומות ומקורות לכל עניני עוה"ז.

כמו שכתוב: "אין דעת אלקים בארץ" — כאשר אדם שקוע בענייני ארציות וחומריות, אין בו דעת אלקים ואין בו קשר [אליו]. אולם כל זה הוא בבחינת עכו"ם — עובדי כוכבים ומזלות — שנקראו כך משום שהם אומות ומקורות לכל ענייני העולם הזה.

"אין דעת אלקים בארץ" מתאר אדם השקוע בענייני ארציות, שאין בו דעת אלקים ואין בו קשר אליו. שקיעה מוחלטת כזאת שייכת למדרגה המכונה עכו"ם, "עובדי כוכבים ומזלות"; את השם הזה מסביר הטקסט כך: הם אומות ומקורות לכל ענייני העולם הזה. לצד "מקורות", ייתכן שהמילה המודפסת "אומות" נועדה להיות "אימות": הכוכבים והמזלות, מושא העבודה, יהיו אז האימהות והמקורות לכל ענייני העולם.

משא"כ בבחי' ישראל יכול להיות עצת חכמינו ז"ל [זכרונם לברכה / זכרונם לברכה] עשה מלאכתך עראי⁸¹ וטפל לבד בבחי' קרירות כמו שכפאו שד כוי.

ואילו בבחינת ישראל יכולה להתקיים עצת חכמינו ז"ל: "עשה מלאכתך עראי", שתהיה משנית בלבד, מתוך קרירות, כאדם שהשד כופה עליו וכדומה.

לעומת זאת, בבחינת ישראל יכול אדם לנהוג לפי עצת חכמינו ז"ל לעשות את מלאכתו עראי ומשנית, ולעשותה בקרירות, כאילו הוא כפוי. כפי שמראה המילה "בחינה", הטקסט משווה בין שתי דרכים שבהן אדם יכול להתייחס לעולם.

28 וזהו והי' [והיה] על מצח אהרן⁸² שגם אחר התפלה שחולפת ועוברת האהבה מ"מ נשאר רשימו על בחי'

מצח שהוא כיסוי שעל הדעת

וזהו [פירוש] "והיה על מצח אהרן": שגם לאחר התפילה, כשהאהבה חולפת ונעלמת, בכל זאת נשאר רשימו בבחינת המצח, שהוא הכיסוי שעל הדעת,

זהו פירוש "על מצח אהרן": לאחר התפילה האהבה דועכת, אך רשימו ממנה נשאר במצח, הכיסוי שעל הדעת.

דהיינו בחינת חיצוניות החב"ד [החכמה בינה ודעת] והוא ענין רצון פשוט לדבקה בו ית' בלי עומק התבוננות כבשעת התפלה רק הסכמת הלב מחיצוניות הדעת אחר אשר נגמר בדעתו כך בשעת התפלה כלומר, בחינת החיצוניות של חכמה, בינה ודעת. זהו רצון פשוט להידבק בו ית', בלי העמקה בהתבוננות כפי שהיא בזמן התפילה, אלא רק הסכמת הלב, הנובעת מחיצוניות הדעת, לאחר שבזמן התפילה הכריע בדעתו כך;

הרשימו הזה הוא החיצוניות של השכל: רצון פשוט להידבק בה', בלי ההתבוננות העמוקה של התפילה, אלא הסכמת הלב הנובעת ממה שהאדם הכריע בתפילתו.

כי הגם שגילוי עוצם התשוקה והתענוג שבדעת חלף ועבר אחר התפלה מ"מ רשימו ניכר להיות רצון והסכמת הלב לדבקה בו ית' ולהיות מלאכתו עראי וטפל ותורתו קבע ועיקר.

כי אף שגילוי עוצמת הכיסופים והתענוג שבדעת חלף ונעלם לאחר התפילה, בכל זאת ניכר רשימו [שנותר]: רצון והסכמת הלב להידבק בו ית', ולעשות את מלאכתו עראי וטפל ואת תורתו קבע ועיקר.

הכיסופים והתענוג העזים חולפים, אך נותר רשימו ניכר: רצון והסכמה להידבק בה', המותירים את המלאכה עראי וטפלה ואת התורה קבע ועיקר.

29 ורצון זה והסכמה זו יכולה להיות תמיד. וזהו והי' [והיה] על מצחו תמיד לרצון להם לפני הוי"ה⁸³

הרצון וההסכמה האלה יכולים להיות קבועים. וזהו [המשמעות של] "והיה על מצחו תמיד, לרצון להם לפני הוי"ה":

הרצון וההסכמה האלה יכולים להימשך כל היום, ולכן נאמר בפסוק שהציץ יהיה על מצחו "תמיד, לרצון".

שע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] זו אתערותא דלעילא לעורר רצה"ע [רצון העליון] רעוא דרעוין והתגלות בחי' הוי"ה המקור אל הי"ג מדה"ר [מדות הרחמים] שע"י גילוי רצה"ע [רצון העליון] הוא נושא עון הקדשים ואתהפכא כו'.

שעל ידי אתערותא דלתתא זו באה אתערותא דלעילא, לעורר את הרצון העליון, רעוא דרעוין, ואת התגלות בחינת הוי", שהיא המקור לשלוש עשרה מידות הרחמים; באמצעות גילוי זה של הרצון העליון הוא "נושא עון הקודשים", ויש [גם] היפוך וכו'.

אתערותא דלתתא זו מעוררת אתערותא דלעילא: את הרצון העליון, רעוא דרעוין, ואת התגלות הוי", שהיא המקור לשלוש עשרה מידות הרחמים. גילוי זה "נושא עון הקודשים" והופך אותו.

וכנודע ש"י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] רחום וחנון⁸⁴ נושא עון כו' נמשכות מבחי' רצון העליון. והיינו כשיהיה גילוי רצון זה גם על בחי' מצח אהרן (כי זה לעומת זה⁸⁵ מצח אשה זונה)^{86, 87}

כידוע, שלוש עשרה מידות הרחמים — "רחום וחנון", "נושא עון" וכו' — נמשכות מבחינת הרצון העליון. וזהו כאשר גילוי הרצון הזה נמצא גם בבחינת מצח אהרן (שהרי "זה לעומת זה" — "מצח אשה זונה"),

שלוש עשרה המידות, "רחום וחנון... נושא עון", נמשכות מהרצון העליון, והן מתגלות כאשר הרצון נמצא גם במצח. בסוגריים מציין אדמו"ר הזקן את הצד ההפוך: כשם שיש מצח קדוש, כך יש "מצח אשה זונה", עז וחסר בושה.

משא"כ כשאין הגילוי רצון אלא בחב"ד [בחכמה בינה ודעת] דהיינו בשעת תפלה לכדה בשעת התבוננות ולא כל היום כולו:

אך לא כך כאשר גילוי הרצון הוא רק בחכמה, בינה ודעת, כלומר, רק בזמן התפילה, בזמן ההתבוננות, ולא במשך כל היום:

הדבר אינו כך כאשר הרצון מתגלה רק בשכל, בזמן התפילה וההתבוננות, ולא במשך היום כולו.

בעבודה

התבוננו בגדולת ה' בתפילה עד שתתעורר אהבה, ודעו שמה שמונע מן ההבנה להגיע אל הלב הוא עמלק — גאוות הישות, בתוך האדם ובמרדף אחר כבוד. למדו תורה כחכמתו של ה' עצמו, מתוך ביטול, השוכר את המחיצה ופותח בה פתחים באמצעות מחשבות תשובה. לאחר שהתפילה מסתיימת וחומה דועך, שמרו על הרושם שהיא מותירה: רצון פשוט ויציב לדבוק בה', כך שכל היום עסקיכם יישארו דרך ארעי וטפלים, והתורה קבועה ועיקרית.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מדגיש שמחיצת הברזל עומדת "בין ישראל לאביהם שבשמים" ולא בכיוון ההפוך? מה הדבר מלמד על המקום שבו מוטלת העבודה להסיר אותה?
2. איך ייתכן שאדם מבין היטב את גדולת ה' ובכל זאת אינו מרגיש דבר? כיצד מסביר המאמר את הדבר באמצעות האותיות יו"ד-ה"א וו"ו-ה"א ובאמצעות הדימוי של "כס י"ה"?
3. מדוע לימוד תורה דווקא הוא התשובה לעמלק, ומה ההבדל בין "תורת משה" לבין אדם שאומר "אין לי אלא תורה"?
4. הקדושה (קודש) כתובה למטה מן השם שעל הציץ. מה פירוש הדבר שגם קדושה הנמשכת באמצעות תורה ומצוות היא "למטה" מהוי', ומה נמצא למעלה ממנה?
5. מה נשאר על ה"מצח" לאחר שאהבת התפילה דועכת, וכיצד דבר פשוט כל כך יכול לכפר ול"שאת עוון"?

הערות

"דבחי" שם ה' מלמעלה הינו מה שאין אתעדל"ת מגעת שם".

5 קדש למי"ד למטה והוי למעלה

התלמוד הירושלמי אומר שעל הציץ נכתב "קודש להוי", כשהמילה "קודש" למטה והשם למעלה, "כמלך היושב על כסאו". אדמו"ר הזקן שואל מדוע השם נמצא מעל הקדושה.

Jerusalem Talmud Yoma 4:3-4 תלמוד ירושלמי יומא ד':ג-ד'

... וְנָפַן שְׁלֹזֶהָב הָיְתָה עוֹמֶדֶת עַל פֶּתַח שְׁלֵהִיכָל. אָמַר רַבִּי אֶחָא בַר יִצְחָק. בְּשָׁעָה שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ צָר כָּל מִינֵי אֵילָנוֹת לְתוֹכוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁהָיוּ אֵילָיו שִׁבְחוּץ [עוֹשִׂין פִּירוֹת] הָיוּ אֵילָיו שִׁבְפָּנִים עוֹשִׂין פִּירוֹת. הָדָא הֵיא דְכְּתִיב פֶּרַח תִּפְרַח וְתִגַּל אֶף גִּילַת וְרִנָּן וְגו'. אִימָתִי קָבָשׁוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק חִינָנָא בַר יִצְחָק. בְּשָׁעָה שֶׁהֶעֱמִיד מְנַשֶּׁה צֶלֶם בְּהִיכָל קָבָשׁוּ. דְּכְתִיב וּפָרַח לִבְנוֹן אוֹמֵלֵל.

MISHNAH: He slaughters it and receives its blood in a pitcher which he hands to one who stirs it on the fourth level of the Temple Hall so it should not congeal. He took a fire-pan and ascended to the top of the altar where he cleared away coals to both sides and collects coals on the fire pan from the interior well-burned ones, descends, and puts it on the fourth level in the courtyard. HALAKHAH: So is the :Mishnah: on the fourth level in the courtyard. It was stated

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY)

6 קדש למי"ד למטה

בדיון בשאלה אילו אותיות הכתובות לצד השם שותפות לקדושתו, התלמוד הירושלמי מביא את הציץ, שבו "קודש למי"ד" היה למטה והשם למעלה, מופרד ממנו. אלה המילים שמצטט אדמו"ר הזקן.

Jerusalem Talmud Megillah 1:9 תלמוד ירושלמי מגילה א':ט'

7 והי על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים

הציץ מונח על מצחו של אהרן, ובאמצעותו הוא נושא את עון הקדשים שבני ישראל מקדישים. המאמר שואל כיצד הציץ מכפר.

Exodus 28:38 שמות כ"ח:ל"ח

וְהָיָה עַל־מִצַּח אֶהֱרֹן וְנָשָׂא אֶהֱרֹן אֶת־עוֹן הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל־מִתְנַת קִדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לְפָנָי ה'

And it shall be upon Aaron's forehead, and Aaron shall bear the iniquity committed in the holy things, which the children of Israel shall hallow, even in all their holy gifts; and it shall be always upon his forehead, that they may be accepted before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 ולהבין ענין זה

הנוסח של אדמו"ר האמצעי מוסיף כאן שתי שאלות: מן הפסוקים משמעת שמשה עצמו נצטווה לעשות את הציץ, ושהציץ צריך להיות דווקא על מצחו של אהרן. הפסקאות 17 ו־29-23 כאן משיבות על שתייהן.

הערת קה"ת

1 ועשית ציץ

ההערה מפנה תחילה להערות המקור של הרבי עצמו על מאמר זה, שנדפסו קודם לכן במהדורת קה"ת.

הערת קה"ת

ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. הנחת כ"ק אדה"א בתו"ח תצוה [אותיות מרובעות] שנו, א. עוד הנחה בסה"מ תקס"ו ח"א. המאמר עם הגהות וקיצורים באוה"ת ע' אתרצ. ביאור ע' איתשיו. שייך לד"ה ועשית ציץ ע' איתשלכ. [קיצורים] כרך ז ע' ביתסו. כרך ח ע' גפא. ראה גם סה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' קנב. פלח הרמון שמות ע' שנ. ראה ד"ה זה בסה"מ תרנ"א ע' קלט. בתורת חיים הג"ל מציין שהמאמר הוא משנת תקס"ו, וכן נמצא המאמר בגוכתי"ק אדה"א בין מאמרי שנת תקס"ו. וראה רשימת המאמרים בסה"מ תקס"ו הערה 13. אוה"ת ע' איתשיו.

2 ועשית ציץ

התורה מצווה להכין לכהן הגדול ציץ של זהב טהור, ולחקוק עליו כחותם את המילים "קודש להוי". המאמר כולו מבאר פסוק זה.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לַה'

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כח, לו.

3 יציץ

רש"י מפרש את המילה "יציץ": "יאיר", כמו "נוצצים כעין נחושת קלל" ביחזקאל א, ז. אור התורה, המצוטט בהערת קה"ת, מביא פירוש זה.

Rashi on Psalms 132:18 רש"י על תהילים קל"ב:י"ח

יציץ. יאיר כמו ונוצצים כעין נחושת (יחזקאל א':ז):

which shine, like (Ezek. 1:7): "and they, יציץ, will shine Heb sparkled (ונצצים) like the color of burnished copper".

On Your Way (Public Domain) • The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY)

4 קדש למי"ד למטה והוי למעלה

ברייטא מתארת את הציץ כטס של זהב, רחב שתי אצבעות, שעליו נכתב בשתי שורות: השם למעלה ו"קודש למי"ד" למטה; רבי אליעזר ברבי יוסי אומר שראה אותו ברומי, כשהוא כתוב בשורה אחת. הערת קה"ת מביאה את הנוסח שבתלמוד הבבלי: "וייד"ה"א למעלה וקודש למי"ד למטה", המופיע גם בסוכה ה ע"א.

Shabbat 63b:15-16 שבת ס"ג ב:ט"ו-ט"ז

אָמַר לָקָה אֶבְיִי: וְצִיץ אָרִיג וְהָיָה: צִיץ כְּמִין טָס שֶׁל זָהָב, וְרוֹחֵב שְׁתֵּי אַצְבָּעוֹת, וּמוֹקֵף מֵאוֹזֵן לְאוֹזֵן, וְכְתוּב עָלָיו בְּשֵׁתֵי יוֹד הָא' לְמַעְלָה, וְ"קוֹדֶשׁ לְמִיד" לְמַטָּה. וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסִי: אֲנִי רֵאִיתִיו בְּרומֵי וְכְתוּב עָלָיו "קֹדֶשׁ לַה'" בְּשִׁטָּה אַחַת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ירושלמי יומא פ"ד ה"א. מגילה פ"א ה"ט. שבת סג, ב (הג"י יו"ד ה"א למעלה וקדש למי"ד למטה — וכ"ה בסוכה ה, א). בלקו"ת תוריע כא, ג מציין לכאן:

בתור"ח יש כאן עוד דיוקים: א) דממשמעות הכתובים משמע דלמשה נצטווה מעשה הציץ שהוא דוקא יעשנו, ב) ושהציץ יהי דוקא על מצח אהרן. ע"ש.

9 יציץ נזרו

"עליו יציץ נזרו" נאמר על מלך מבית דוד. אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק זה כדי להראות שהמילה "יציץ" מבטאת אהרה.

Psalms 132:18 תהילים קל"ב:י"ח

אוֹכִיזוּ אֶלְבִישׁ בִּשְׁתׁ וְעָלְיוּ צִיץ נְזָרוֹ:

His enemies will I clothe with shame; But upon himself shall
'his crown shine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלב, יח. באוה"ת כרך ז ע' בתשסו מביא פי' רש"י "יאיר כמו ונוצצים כעין נחשת קלל ביחזקאל סי' א' ז".

10 מציץ מן החרכים

האהוב עומד מאחורי הקיר, "מציץ מן החרכים". אדמו"ר הזקן מביא זאת כמשמעות נוספת של המילה "ציץ", ובפסקה 4 מיישם זאת על האהבה העליונה.

Song of Songs 2:9 שיר השירים ב:ט'

דוֹמָה דוֹדִי לְצִבִּי אוֹ לְעֶפֶר הָאֵילִים הִנֵּה-זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתִלְנוּ מִשְׁגִּיחַ מִן-הַחֲלֹנוֹת מְצִיץ מִן-הַחֲרָכִים:

My beloved is like a gazelle or a young hart; Behold, he
standeth behind our wall, He looketh in through the win-
dows, He peereth through the lattice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ט. בסה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' קנב מבאר שבציץ יש ב' פירושים הא' לשון הארה כמו נץ החמה, יציץ נזרו, יציץ ופרח ישראל שהוא מלשון הארה כר, הב' מלשון הבטה מלשון מציץ מן החרכים וכמו שפרש"י על מציץ לשון הבטה, ע"ש בארוכה שמפרש ההפרש בין ב' פי' אלו. וראה גם בתור"ח תקכה, ב.

11 והוא אור האהבה רבה הבאה מלמעלה

הצמח צדק מעיר שמכיוון שהציץ הוא יסוד דאבא (ומצטט את מאורי אור, אות צ', 19§), אהבה רבה זו דומה לאהבה הנמשכת מחכמה, חסד דאבא: אהבה שלמעלה מן השכל המשיג.

הערת קה"ת

באוה"ת ע' איתרצ העיר ע"ז "לפמ"ש במא"א אות צ' סייט דציץ הוא יסוד אבא, אי"כ אהבה רבה זו היא ע"ד אהבה הנמשכת מן החכמה שהוא ענין חסד דאבא והוא בחי' אהבה שלמעלה מהשכל המושג". ע"ש. בלקו"ת שלח מג, ג מציין לכאן. וראה בפלח הרמון.

12 זקן אהרן שיוורד

בעניין זקן אהרן: הכהן הגדול מעלה את נשמות ישראל למקורן בכך שהוא ממשיך להן אהבה רבה ממידת הקב"ה "רב חסד". ההמשכה היא דווקא באמצעות שערות, כלומר הזקן, משום שהיא למעלה מהשתלשלות, בניגוד לאהבה שנולדת מן השכל בלבד.

Psalms 132:2 תהילים קל"ב:ב'

הערת קה"ת

תהלים קלב, ב. בענין זקן אהרן ראה לקו"ת קרח נד, א.

13 זקן אהרן שיוורד על פי מדותיו

המזמור משווה את אחדות האחים לשמן הטוב היוורד על זקנו של אהרן עד צווארון בגדיו. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לתאר את מעלתו של אהרן

— האהבה הגדולה היוורדת מלמעלה.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־תְּהֵן זָקֵן־אַהֲרֹן שִׁירֵד עַל־פִּי מְדוֹתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon
the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the
collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 שאהרן הוא רועה משבעה רועים

המאמר הקודם אומר כך גם הוא: אהרן הוא אחד משבעת הרועים המפרנסים וממשיכים אור אין סוף לכל נשמות ישראל; בהיותו איש החסד והכהן הגדול, הוא ממשיך אהבה רבה, ובגדיו הם לבושים לאהבה זו.

הערת קה"ת

נסמן לעיל פב, א. לקו"ת בהעלותך כט, ג ואילך.

פסקה 2

15 שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים

רבי חנינא מלמד שהכול בידי שמים חוץ מיראת שמים, ומביא את הפסוק: "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה". אדמו"ר הזקן מקבל שאהבה ויראה נתונות בידי של האדם, אך מבחין ביניהן לבין אהבה שבאה מלמעלה.

Berakhot 33b:23-24 ברכות ל"ג ב:כ"ג-כ"ד

וְאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: הַכֹּל בְּיַדִּי שָׁמַיִם, חוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעַתָּה יִשְׁרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שׁוֹאֵל מֵעַמְּךָ כִּי אִם לִירְאָה". אִטּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם מִיִּלְתָּא זֻטְרָתָא הִיא? וְהָאֵמַר רַבִּי חֲנִינָא מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי: אֵין לוֹ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּבִית גִּנּוּזֵי אֵלָא אוֹצֵר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר "יִרְאַת ה' הִיא אוֹצֵרוֹ".

R. Hannina also said : Everything is in the hand of Heaven except the fear of Heaven; as it is said, "And now, O Israel, what doth the L-rd thy G-d require of thee but to fear" (Deut. x. 12). Is, then, the fear of Heaven a small thing? Lo, R. Hannina has said in the name of R. Simeon b. Johai : The Holy One, blessed be He, has in His treasury nothing but the store of heavenly fear; as it is said, "And the fear of the L-rd ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Zohar I, 59a זח"א נט, א

הערת קה"ת

ברכות לג, ב. ושי"נ. זח"א נט, א. "אי"כ אהו"ר תלוי הם בעבודת האדם מלמלמ"ע" — סה"מ תרכ"ז ע' קנב.

פסקה 3

16 לאהבה את ה' אלקיכם

בפסקה השנייה של קריאת שמע מצוויים: "לאהבה את הו' אלקיך ולעבדו בכל לבבך". אדמו"ר הזקן מבאר שהצורה "לאהבה" מבטאת משיכה של הלב אל האהבה העליונה.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ וְלִשְׁמָעוֹ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֶנֶכִּי מְצֹוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֹתִי־יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל־לִבְכֶּם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto
My commandments which I command you this day, to love

המאריך בתפלתו, אין תפלתו חוזרת ריקם. מנא לן — ממשו רבינו, שנאמר: "וְאֶתְפַּלֵּל אֶל ה', וְכָתִיב בְּתַרְיָה: "וַיִּשְׁמַע ה' אֵלַי גַּם בַּפֶּעַם הַהִיא".

R. Eleazar also said : From the day the Temple was destroyed, a wall of iron divides between Israel and their Father in Heaven ; as it is said, "And take thou unto thee an iron griddle, and set it for a wall of iron between thee and the city" (Ezek. iv. 3). R. Hannin said in the name of R. Hannina : Whoever prolongs his prayer, his prayer will not return empty. Whence have we this ? From Moses our ... teacher ; as it is said, "And I prayed

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לב, ב. ובאוה"ת ע' איתרצא מביא מה שכתב המהרש"א שם: "ולענין תפלה דרחמי קאמר דאינה נשמעת כ"כ מיום שחרב בהמ"ק, אבל לענין שבחו ית' לקדושה וברכו הא אמרינן דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים". ע"ש. וראה שם ע' איתשלו. ראה גם אוה"ת מג"א (הוצאת תש"נ) ע' ריו (הוצאה הראשונה ע' בית).

22 כי הגם שאין דבר חוצץ לפני ית'

איגרת התשובה משווה את ירידת הנשמה לנשיפה לתוך הגוף: אם דבר מה חוצץ, הנשימה אינה מגיעה. אולם לאמיתו של דבר, שום דבר גשמי או רוחני אינו חוצץ לפני ה', הממלא את השמים ואת הארץ.

הערת קה"ת

ראה תניא אגה"ת פ"ה. נזכר בלקו"ת בלק עג, ג.

23 גם חשך לא יחשיך ממך

"גם חושך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר". פסוק זה מלמד ששום דבר אינו נסתר מה', ולכן המחיצה חייבת לעמוד לפני המקבלים.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם-חֹשֶׁךְ לֹא-יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּיּוֹם יֵאִיר כְּחֹשֶׁךְ כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

24 עונותיכם היו מבדילים

"כי אם עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". אדמו"ר הוקן מצוין את החטא כחומר שממנו עשויה המחיצה.

Isaiah 59:2 ישעיהו נ"ט:ב'

כִּי אִם-עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִיוּ מְבַדְּלִים בֵּינְכֶם לְבִין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטֹּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם מִשְׁמוֹעַ:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will not hear

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, ב.

פסוקה 5

בלעם רואה את עמלק ואומר: "עמלק הוא ראשית הגוים, וסופו לאבדון עדי עד". אדמו"ר הוקן מצוין את עמלק כמסך העיקרי המפריד בין ישראל

25

the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and ,with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, יג.

17 מי לי בשמים

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ". אדמו"ר הוקן מביא פסוק זה כדי לתאר אהבה החפצה בה' לבדו, ולא אפילו בגן עדן העליון.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire .none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

18 פי שמים ג"ע העליון

על "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה": "שמים וארץ" שבפסוק "מי לי בשמים" הם גן עדן העליון וגן עדן התחתון, שבהם הנשמות מתענגות באמצעות "הנהר היוצא מעדן"; ואף על פי כן, "מי לי בשמים", שכן גן עדן הוא רק לזמן מוגבל, ועיקר הגילוי יהיה לעתיד לבוא.

הערת קה"ת

ראה לעיל י, ד.

19 אני הוי' לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית". פסוק זה מלמד שה' אינו משתנה בעקבות בריאת העולם, ולכן האהבה העליונה מבקשת אותו כפי שהוא.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֵׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא כִלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

20 האהוב "עומד מאחורי כותלנו, משגיח מן החלונות, מציץ מן החרכים". אדמו"ר הוקן מפרש זאת כאהבה העליונה שמאירה עדיין מבעד למחיצה.

Song of Songs 2:9 שיר השירים ב':ט'

דוֹמָה דּוֹדִי לְצִי אוֹ לְעֹפֶרֶת הָאֵילִים הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתִלְנוּ מִשְׁגָּחַי מִן־הַחֲלֹנוֹת מִצִּיץ מִן־הַחֲרָכִים:

My beloved is like a gazelle or a young hart; Behold, he standeth behind our wall, He looketh in through the windows, He peereth through the lattice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 שמשחרב בהמ"ק

רבי אלעזר מלמד שמאז שנחרב בית המקדש מפרידה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, ומצוטט: "קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינך ובין העיר". אדמו"ר הוקן רואה בחומה זו את המחיצה המונעת מן האהבה העליונה להאיר.

Berakhot 32b:7-8 ברכות ל"ב ב:ז-ח'

וְאָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִפְסְקָה חוֹמַת בְּרֹזֶל בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַתָּה קַח לָךְ מַחְבַּת בְּרֹזֶל וְנָתַתָּ אוֹתָהּ קִיר בְּרֹזֶל בֵּינְךָ וּבֵין הָעִיר". אָמַר רַבִּי חֲנִינִי אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל

לה'.

Numbers 24:20 במדבר כ"ד:כ

וַיֵּרָא אֶת־עַמְלֵק וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רִאשִׁית גּוֹיִם עַמְלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עֲדִי אֲבָד:

And he looked on Amalek, and took up his parable, and said: Amalek was the first of the nations; But his end shall come to destruction.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 ראשית גוים עמלק שהוא ראש לשבעה גוים

אור התורה מעיר שרשיי ורמב"ן על בלק מתאמצים להסביר כיצד עמלק הוא "ראשית גוים", ומציין שמאמר זה מיישב את הקושי: שבעת העמים נובעים משבע המדות התחתונות (חסד, גבורה, תפארת...) שנפלו בשבירת הכלים, ואילו עמלק נובע מדעת, ראש המדות ומקורן, כפי שעולה מכתבי האריז"ל.

הערת קה"ת

באוה"ת ע' א'תרצד העיר "כי רש"י והרמב"ן בפי בלק נדחקו איך עמלק הוא ראשית גוים, אך ע"פ מ"ש אתי שפיר כי שבעה גוים נמשכים ממה שנפל בשב"כ מו"ת, אך עמלק הוא מבחי' מה שנפל מהדעת והדעת הוא ראש ומקור להמדות כו' וכן איתא בכתבי האריז"ל". "היינו כי שבעה גוים נמשכים מו"ת שהם חג"ת כו' שהוא מה שנפלו ממדות דתהו בשב"כ, משא"כ עמלק הוא ראשית להם כי הוא מבחי' הדעת שהוא ראש ומקור להמדות כו'" — אוה"ת בלק ע' אינג. וראה בסה"מ תרכ"ז ע' קס.

27 מלחמה לה' בעמלק

לאחר התקפת עמלק מכריז משה שלה' יש מלחמה בעמלק מדור לדור. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על המלחמה הפנימית בעמלק שבכל דור.

Exodus 17:16 שמות י"ז:ט"ז

וַיֹּאמֶר כִּי־יָד עַל־כֶּסֶׁ קַה מִלְחָמָה לְחַיָּה הַיָּד עַל־כֶּסֶׁ מִדֹּר:

And he said: 'The hand upon the throne of the L-RD: the L-RD will have war with Amalek from generation to generation.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יז, טז.

28 אם תגביה כנשר

הנביא אומר לאדום: "אם תגביה כנשר... משם אורידך". אדמו"ר הזקן משתמש בכך לתיאור הגאווה החצופה שהיא עמלק שבנפש.

Obadiah 1:4 עובדיה א'ד'

אִם־תִּגְבֶּיֶה כְּנֹשָׁר וְאִם־יִבֶּן כּוֹכָבִים שָׁמַיִם קִנְיָה אֲרִידָה נְאֻם־ה'

Though thou make thy nest as high as the eagle, And though thou set it among the stars, I will bring thee down from thence, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עובדי' א, ד.

פסוקה 6

29 נאמר למשה להכין בגדי קודש לאהרן "לכבוד ולתפארת". אדמו"ר הזקן מסביר שתכליתם היא להפוך את השאיפה לכבוד.

Exodus 28:2 שמות כ"ח:ב'

וַעֲשִׂיתָ בְּגְדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֲחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:

And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother, for splendour and for beauty.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

30 בעיני אלהים ואדם

הביטוי "בעיני ה' ואדם" לקוח מספר משלי, שם נאמר שמי ששומר חסד ואמת מוצא חן ושכל טוב בעיני ה' ואדם. כאן הוא מתאר את הגדלות שעמלק שבאדם אינו יכול לשאת אצל הזולת.

Proverbs 3:4 משלי ג'ד'

וּמִצָּאֲחֵן וְשִׁכְל־טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם:

So shalt thou find grace and good favour In the sight of G-d and man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

31 כס י"ה

"כי יד על כס יח: מלחמה לה' בעמלק". קיצור המילים "כס" ו"יח" מבטא את היות הכיסא והשם בלתי שלמים כל עוד עמלק קיים.

Exodus 17:16 שמות י"ז:ט"ז

וַיֹּאמֶר כִּי־יָד עַל־כֶּסֶׁ קַה מִלְחָמָה לְחַיָּה הַיָּד עַל־כֶּסֶׁ מִדֹּר:

And he said: 'The hand upon the throne of the L-RD: the L-RD will have war with Amalek from generation to generation.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 שאין השם שלם

לקוטי תורה, בהתייחסו בחזרה למאמר הזה, מסביר את משמעות האמירה "השם אינו שלם" בזמן הגלות: האותיות ו"ה נפרדות מן האותיות י"ה. גם אם אדם מתבונן לעומק בגדולת ה', ההתבוננות אינה מגיעה ללב כאהבה ויראה בוערות, משום שבגלות הוא נתון בתוך תאוות גשמיות.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת ראה יח, ג.

33 ושכנתי בתוכם

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להסביר מה פירושו של כיסא שלם: שה' שורה בגלוי בתוך עמו.

Exodus 25:8 שמות כ"ה:ח'

וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

34 עזי וזמרת י"ה

מתוך שירת הים: "עזי וזמרת יח, ויחיי לי לישועה". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות ששם י"ה נמצא בכל אדם.

Exodus 15:2 שמות ט"ו:ב'

עֲזִי וְזִמְרַת קַה וְיִחְיִי־לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהִי וְאַנְהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וְאֶרְמָנָהוּ:

The L-RD is my strength and song, And He is become my salvation; This is my G-d, and I will glorify Him; My father's G-d, and I will exalt Him.

פסוקה 10

35 ישתחשך סתרו

"הוא עשה את החושך למקום מחבואו, וסוכתו סביבו." אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק זה כדי לתאר את הצמצום, ההסתר שקודם להתפשטות האור בעולמות.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֹשֶׁכֶת־מִים עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

36 כי הנה . . ואח"כ התפשטות

אור התורה על בלק מצטט קטע זה, מן "כי הה"א היא בחינת התפשטות" ועד "ואחר כך התפשטות".

הערת קה"ת

מובא באוה"ת בלק ע' תתקנ"ג.

פסוקה 12

37 אבל עמלק הוא כס י"ה

בפירושו של הצמח צדק לתהילים מובא קטע ממאמר זה, הפותח במילים "אבל עמלק הוא כס י"ה".

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא ביהל אור ע' תקס.

38 כס י"ה

"כי יד על כס י-ה: לה' מלחמה בעמלק". אדמו"ר הזקן מפרש את "כס י-ה" כך שעמלק מכסה את היידי והה"א, ולכן הן אינן מתגלות כווי"ו וה"א.

Exodus 17:16 שמות י"ז:ט"ז

וַיֹּאמֶר בְּיַד עֲלִיָּס קַה מִלְחָמָה לְהַבְיָאֵהָ הַבְּעֵמֶלֶק מִדֶּרֶד:

And he said: 'The hand upon the throne of the L-RD: the L-RD will have war with Amalek from generation to generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 13

39 ויאמר משה גוי בחר לנו אנשים

כאשר עמלק תוקף, משה אומר ליהושע: "בחר לנו אנשים, וצא הילחם בעמלק". אדמו"ר הזקן מדיגש את המילים "לנו": אנשים מסוגו של משה.

Exodus 17:9 שמות י"ז:ט

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בְּחַרְלָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא הִלָּחֶם בְּעֵמֶלֶק מִחֶרֶד אֲנֹכִי נִצֵּב עַל־רֹאשׁ הַגְּבָעָה וּמִטָּה הָאֱלֹקִים בְּיָדִי:

And Moses said unto Joshua: 'Choose us out men, and go out, fight with Amalek; tomorrow I will stand on the top of the hill with the rod of G-d in my hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יז, ט.

40 שלכבוש מלחמת עמלק צריכים אנשי משה דוקא

ההערה מפנה לשם לדיון מאוחר יותר בנקודה זו: שרק אנשי משה יכולים לנצח במלחמה נגד עמלק.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרס"ה ע' ריט. ד"ה זכור תשל"ה.

41 ונחנו מה

משה ואהרן אומרים לעם המתלונן: "ומה אנחנו, כי תלינו עלינו?" אדמו"ר הזקן רואה בכך הגדרה לביטול של משה.

Exodus 16:7 שמות ט"ז:ז

וּבִקֹּר וּרְאִיתֶם אֶת־כְּבוֹד ה' בְּשָׁמְעוֹ אֶת־תְּלַנְתֵּיכֶם עַל־ה' וְנָחֲנוּ מֶה כִּי תִלִּינוּ עָלֵינוּ:

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD; for that He hath heard your murmurings against the L-RD; and what are we, that ye murmur against us

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, ז.

42 בשיחת מוצש"ק פ' בשלח י' שבט תשי"ז פי כ"ק אדמו"ר זי"ע

הרכי הסביר ש"אנשי משה" הם אנשים הקשורים למנהיג הדור, שהוא התפשטות משה בכל דור; וכשיש "אנשי משה", בא הציווי: צאו והילחמו בעמלק.

הערת קה"ת

אנשי משה — הם אנשים שקשורים עם נשיא הדור אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא . . ואז — כשישנם "אנשי משה" — בא הציווי צא והלחם בעמלק.

פסוקה 14

43 נקי תורת משה

אור התורה מביא את הילקוט בסוף מלאכי: התורה נקראת על שם משה "מפני שמסר את נפשו עליה".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נ"ך ע' תקסא. באוה"ת כרך ז ע' ב'תשסו "ע"י שנתן נפשו עלי" בילקוט סוף מלאכי. וראה בסה"מ תרכ"ז ע' תסה עוד ביאור למה נקי התורה תורת משה.

44 תורה צוה לנו משה

"תורה צוה לנו משה, מורשה קהילת יעקב". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שהתורה נקראת על שמו של משה.

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד

תוֹרָה צִוְּהֵֽלָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 כל האומר אין לי אלא תורה

לקוטי תורה, שאליו יש כאן הפניה, מסביר שעיקר לימוד התורה הוא הביטול הגמור לאור אין סוף — "לא תחללו", שלא לעשות חלל. מי שאומר "אין לי אלא תורה" נמצא במצב של "ל"י — כלומר, רואה את עצמו כישות נפרדת, ולכן אפילו תורה אין לו.

הערת קה"ת

בלקו"ת במדבר ד, ב. מצוין לכאן.

46 כל האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו

רבי יוסי מלמד שמי שאומר שאין לו אלא תורה, אין לו אפילו תורה, שכן לימוד ללא מעשה אינו לימוד. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כתורה שנלמדה ללא ביטול.

Yevamot 109b:4-5 יבמות ק"ט ב:ד-ה'

ערכי שלציון — דעבדי שלוף דוץ. תוקע עצמו לדבר הלכה — דתניא, רבי יוסי אומר: כל האומר אין לו תורה — אין לו תורה. פשיטא! אלא: כל האומר אין לו אלא תורה — אין לו אלא תורה. הא נמי פשיטא! אלא דאפילו תורה אין לו. מאי טעמא? אמר רב פפא, אמר קרא: "ולמדתם ועשיתם" — כל שישנו בעשיה לשנו בלמידה, כל שאינו בעשיה אינו בלמידה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 15

47 ולא תחללו

"ולא תחללו את שם קדשי, ונקדשתי בתוך בני ישראל". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "תחללו" במשמעות של יצירת חלל — מקום הריק מה'.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

ולא תחללו את-שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני הי מקדשכם: And ye shall not profane My holy name; but I will be hallowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-

low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כב, לב. ראה גם לעיל סח, ב.

48 דוחק רגלי השכינה

מי שהולך בקומה זקופה ובגאוה אפילו ארבע אמות, כאילו דוחק את רגלי השכינה, שהרי "מלא כל הארץ כבודו". אדמו"ר הזקן משתמש בכך לתיאור תחושת הישות, הרואה מקום כאילו הוא ריק מה'.

Berakhot 43b:19-20 ברכות מ"ג ב:י"ט-כ'

ויש אומרים, אף לא יפסיע פסיעה גסה: דאמר מר, פסיעה גסה נוטלת אַחַד מִחֲמֵשׁ מאות ממאור עיניו של אדם. מאי תקנתיה? להדריה בקדושה דבי שמי. ואל יהלך בקומה זקופה: דאמר מר המהלך בקומה זקופה אפילו ארבע אמות, כאילו דוחק רגלי שכינה, דכתיב: "מלא כל הארץ כבודו".

Some declare he should not walk with a big stride. For the teacher has said : A big stride takes away one five hundredth part of the light of a man's eyes. What is the remedy for if ? He may restore it [by drinking the wine of] Sanctification on the [Sabbath] night. He should not walk with an erect carriage. For the teacher has said: He who walks with an erect carriage, even a distance of four cubits, is as though he ... ;pushed against the feet of the Shekinah

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות מג, ב.

פסוקה 16

49 הוי' בחכמה יסד

"הוי' ייסד את הארץ בחכמה; הוא כונן את השמים בתבונה." אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי להראות שחכמה היא המקום שבו שורה אורו של ה'.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בחכמה יסד-ארץ כונן שמים בתבונה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 ואין עוד מלבדו

"אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלקים, אין עוד מלבדו." כאן הפסוק מתאר כיצד בלימוד התורה שום דבר אינו נראה נפרד מה'.

Deuteronomy 4:35 דברים ד:ל"ה

אַתָּה הָרַאתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבְּדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 17

51 ואשים דברי בפיו

"ואשים דבריי בפיו, ובצל ידי כיסיתיך." אדמו"ר הזקן קורא את שני חלקי הפסוק כביטוי לאור הפנימי של התורה ולאור המקיף שלה.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאֶשֶׂם דְּבָרִי בְּפִיךָ וּבְצֶל יָדִי כִסִּיתִיךָ לְנֹטֵעַ שְׁמִים וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי-אַתָּה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 והוא המכניע ומשבר המחיצה של ברזל

בדיון על תשובה כהפיכה מ"אחורי" ל"פנים", לקוטי תורה מפנה למאמר זה בעניין מחיצת הברזל ושכירתה באמצעות הרהורי תשובה, וקושר זאת לאהרן הכהן הגדול הממשיך אהבה רבה ככנסת ישראל.

הערת קה"ת

בלקו"ת נשא כה, א מצייין לדי"ה זה.

53 ועשית ציץ

הציזוי לעשות את הציץ מופנה למשה. אדמו"ר הזקן קורא אותו כביטוי לכך שהביטול של משה מביא להארת אהבה רבה.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לָהּ

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 יציץ נזרו

"עליו יציץ נזרו." הפסוק מתאר את הארת האהבה הרבה שהציץ מסמל.

Psalms 132:18 תהילים קל"ב:י"ח

אוֹכִיבוּ אֶלְבֵּישׁ בִּשֶׁת וְעָלָיו יִצִּיץ נֶזֶר:

His enemies will I clothe with shame; But upon himself shall
'his crown shine
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 מציץ מן החרכים

האהוב "מציץ מן החרכים". החרכים הם הפתחים שהתשובה יוצרת במחיצה.

Song of Songs 2:9 שיר השירים ב:ט'

דומה דודי לציץ או לעפר האילים הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים:

My beloved is like a gazelle or a young hart; Behold, he standeth behind our wall, He looketh in through the windows, He peereth through the lattice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 בחר לנו

"בחר לנו אנשים" — דברי משה לפני המלחמה בעמלק. הביטוי מפנה בחזרה לאנשיו של משה שבפסוק 13.

Exodus 17:9 שמות יז:ט'

ויאמר משה אליהושה בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים ביד:

And Moses said unto Joshua: 'Choose us out men, and go out, fight with Amalek; tomorrow I will stand on the top of the hill with the rod of G-d in my hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 ואשים דברים בפך . . ובצל ידי כסיתיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ישע"י נא. טז.

פסוק 18

58 לי הכסף ולי הזהב

ה' אומר באמצעות הנביא: "לי הכסף ולי הזהב". אדמו"ר חזקן מפרש את הכסף והזהב כשני סוגים של אהבה.

Haggai 2:8 חגי ב:ח'

לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות:

Mine is the silver, and Mine the gold, saith the L-RD of hosts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

חגי ב, ח.

59 רשפי אש האהבה

"עזה כמוות אהבה... רשפיה רשפי אש". אדמו"ר חזקן משתמש בביטוי הזה לתיאור האהבה הלוהטת שהזהב מייצג.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח:ו'

שימיני כחותם עלי לבך כחותם עלי רועך כיעצה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 19

60 ופתחת עליו פתוחי חותם

את המילים שעל הציץ יש להרוט "פתוחי חותם". אדמו"ר חזקן קורא אותן כאותיות התורה.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש לה'

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 חותמו של הקב"ה אמת

רבי חנינא מלמד שחותמו של הקדוש ברוך הוא הוא אמת. אדמו"ר חזקן מביא זאת כדי לזהות את החותם עם התורה.

Shabbat 55a:12 שבת נ"ה א:י"ב

וריש לקיש אמר: "תיו" — סוף חותמו של הקדוש ברוך הוא, דאמר רבי חנינא: חותמו של הקדוש ברוך הוא "אמת". (אמר) רבי שמואל בר נחמני [אמר]: אלו בני אדם שקימו את התורה כלה מאליה ועד תיו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Yoma 69b:8-9 יומא ס"ט ב:ח-ט'

אמר רב חנינא: שמע מינה חותמו של הקדוש ברוך הוא "אמת". אותיבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילנותא, מסרוהו ניהליהו. נפק אמתא כי גוריא דגורא מבית קדשי הקדשים, אמר להו נביא לישאל: היינו יצרא דעבודה זרה, שנאמר: "ויאמר זאת הרשעה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת נה, א. יומא סט, ב. ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א.

62 ואין אמת אלא תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ירושלמי ר"ה ג, ח.

63 ואין אמת אלא תורה

בדרשת הפסוק "ותשלך אמת ארצה", אומר הירושלמי שאין אמת אלא תורה, ומביא את הפסוק "אמת קנה ואל תמכור". בצירוף המקור הקודם, הדבר מלמד שהתורה היא חותמו של ה'.

Jerusalem Talmud Rosh Hashanah 3:9 תלמוד ירושלמי ראש השנה ג:ט'

... בר נש ביש הוא. כי דור תהפוכות המה. רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינא. והיה הנשוי אין כתוב כאן אלא כל הנשוי. אפילו נשיכת כלב. אפילו נשיכת נחש. ולא דמא. נשיכת כלב וראה. נשיכת נחש והביט. רבי יודה גזריא בשם רבי אחא. נשיכת כלב שאינו ממינו. וראה. נשיכת נחש שהוא ממינו. והביט. ורבינא אמר. נשיכת כלב שאינו מחלחל. וראה. נשיכת נחש שהוא מחלחל. והביט.

MISHNAH: Similarly, the Eternal said to Moses, yourself make a poisonous snake and put it on a pole. 21:8., etc. Does the snake kill or the snake make live? But in times when Israel look upwards and make their thought subservient to their Father in Heaven they were healed, otherwise they were rotting. HALAKHAH: . rabba 31(8). Rabbi Yasa said, in four places it is said "make for yourself." In

three it is explicit, one is not explicit. Make yourself an ark
... of gopher wood. 6:14.. Make yourself two silver
The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De
Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and
commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015
(CC-BY)

64 כדמיון האותיות שנחקקים

מצטט את הדימוי הזה של אותיות שהוטבעו בשעווה.

Gittin 20a גיטין כ"א

הערת קה"ת

ראה גיטין כ, א. מובא בסה"מ פרי"ת ע"י צח. בסה"מ תרכ"ז ע"י קסב מבאר
המשל באריכות כשהאותיות חקוקים על אבן טוב מחמת בהירות האבן אין
יכולים לקרות האותיות כ"א עד שיחתום בהחותם על השעווה, הנה מחמת
גסות השעווה ניכרים האותיות היטב, אך עכ"פ הנה האותיות שעל השעווה
הם האותיות ממש שעל האבן טוב, כך יובן שנמשל למעלה התורה הגם
שירדה למטה ונתלכשה בדברים גשמיים, הנה עכ"ז שרש התורה היא היא
ממש כמו שהיא הגבה למעלה רק שנתלכשה בדברים גשמיים כו'. ע"ש.

פסוקה 20

65 בצלמנו כדמותינו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". אדמו"ר הזקן מייחס את "כדמותנו" לתורה
שבעל פה, שהיא דמות של החכמה העליונה.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף
הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our like-
ness; and let them have dominion over the fish of the sea,
and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all
the earth, and over every creeping thing that creepeth upon
'the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כו.

66 יסודתה בהררי קדש

"יסודו בהררי קודש" — נאמר על ציון. אדמו"ר הזקן מייחס זאת לתורה
שבעל פה, ששורשה בחכמה העליונה.

Psalms 87:1 תהילים פ"ז:א'

לְבִנְיָֽקְרָח מִזְמוֹר שִׁיר יְסוּדָתוֹ בְּהַר־רִי־קֹדֶשׁ:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in
the holy mountains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 כי הנה יש בי בחי' הוי'

על "וירא ישראל את הים הגדולה", אדמו"ר הזקן מסביר את "ויקרא הוי'
הוי'" כשני שמות הוי'; אחד מהם הוא הוי' התחתונה, המהווה את כל
העולמות מאין.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' בשלח סא, ד.

68 ויעבר ה' על פניו

ה' עובר לפני משה ומכריז על שלוש עשרה מידות הרחמים, הפותחות בשם

המופיע פעמיים. אדמו"ר הזקן מפרש את שני השמות כשתי דרגות של הוי'.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

וַיַּעֲבֵר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חַסֵּד
וְאֵמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The
L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering,
;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

69 שהוא מהוה כל ההוויות מאין ליש

מסביר את הביטוי: הוא מהוה את כל מה שקיים, שכן כל דבר שקיים
ונברא יכול להיקרא "הוה", כמו בפסוק "הוה גביר לאחיק" (בראשית
27:29).

הערת קה"ת

"ר"ל שהוא מהוה כל הנמצאות, כי כל דבר שנמצא ונברא שייך לקרותו
הוה מלשון הוה גביר לאחיק בפי' תולדות כז, כט" — אוה"ת תצוה ע'
אתשיא.

70 הוי' הראשון . . הב' ונק' רעוא דרעיון

ההערה מפנה לשם להסבר מפורט של כל העניין: הוי' הראשונה והשנייה,
ורצון הרצונות.

הערת קה"ת

ראה בכ"ז בארוכה בד"ה נשא את ראש תער"ב.

פסוקה 21

71 ויקרא הוי' הוי'

"ויקרא: הוי', הוי', אל, רחום וחנון". אדמו"ר הזקן מפרש שהוי' הראשון
קורא להוי' השני.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

וַיַּעֲבֵר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חַסֵּד
וְאֵמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The
L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering,
;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 י"ג מכילין דרחמי שהן מקורות כל ההוויות

שלוש עשרה מידות הרחמים, אף שהן בחינות נעלות מאוד, עדיין קשורות
ל"עולם", ככתוב: "זכור רחמיך וחסידיך, כי מעולם המה".

הערת קה"ת

"כי באמת יג"מ הרחמים אף שהן מדרגות עליונות מאד מ"מ הן שייכים
לבחי' עולם כמ"ש זכור רחמיך וחסידיך כי מעולם המה" — אוה"ת תצוה ע'
אתשיא.

פסוקה 22

73 כמים הפנים

"כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק זה
כדי להסביר כיצד אתערותא דלתתא מעוררת אתערותא דלעילא.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כַּמִּים הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לִב־הָאָדָם לָאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to
man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 על מצח אהרן

הציץ ייהיה על מצח אהרן. כעת המאמר עובר לדון במשמעותו של המצח.

Exodus 28:38 שמות כ"ח:ל"ח

וְהָיָה עַל־מִצַּח אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת־עֹזֶן הַקִּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל־מִתְנַת קִדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי ה' And it shall be upon Aaron's forehead, and Aaron shall bear the iniquity committed in the holy things, which the children of Israel shall hallow, even in all their holy gifts; and it shall be always upon his forehead, that they may be accepted before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 25

75 בכל יום יהיו בעיניך

על הפסוק "אשר אנכי מצווך היום" אומר הספרי, שהדברים לא יהיו כגורה ישנה שאיש אינו מתייחס אליה, אלא כגורה חדשה שכולם ממהירים לקרוא. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על חידוש האהבה בכל יום.

Sifrei Devarim 33:1 ספרי דברים ל"ג:א'

(דברים ו ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לִבְכָּךְ, רַבִּי אוֹמֵר: לָמָּה נֶאֱמַר? לִפִּי שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו ח): "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְכָּךְ", אֵינִי יוֹדֵעַ: כִּיצַד אוֹהֲבִים אֶת הַמָּקוֹם? תִּלְמֹד לֹמֵר: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לִבְכָּךְ, תֵּן הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עַל לִבְךָ, שֶׁמֶתוֹךְ כָּךְ אֲתָה מְכִיר אֶת מִי שֶׁאֲמַר וְהָיָה הָעוֹלָם וּמִדְּבַק בְּדַרְכָּיו!

And these things that I command you this" (Devarim 6:6) day shall be upon your heart": From "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart," I do not know how I come to love the Holy One Blessed be He; it is, therefore written "And these things that I command you this day shall be upon your heart." For in this way you come to recognize the Holy One Blessed be He and to cleave to His ways

Vocalized Edition (CC-BY-NC) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

76 והיו הדברים האלה

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך", בפסוק הראשונה של קריאת שמע. אדמו"ר הזקן מדגיש את המילה "היום": בכל יום מחדש.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְכָּךְ:

And these words, which I command thee this day, shall be
upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

77 בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך", בפסוק הראשונה של קריאת שמע. אדמו"ר הזקן מדגיש את המילה "היום": בכל יום מחדש.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו'

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְכָּךְ:

And these words, which I command thee this day, shall be
upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ספרי דברים ו, ו. ראה רש"י שמות יט, א. דברים ו, ו. יא, יג.

פסוקה 26

78 תועבת ה' כל גבה לב

"כל גבה לב הוא תועבת ה'". אדמו"ר הזקן מחיל זאת גם על גאוה חיצונית בלבד ובהתנהגות.

Proverbs 16:5 משלי ט"ז:ה'

תוֹעֵבֶת ה' כָּל־גִּבְהַ־לֵּב יָד לֹדֵד לֹא יִנָּקֶה:

Every one that is proud in heart is an abomination to the
L-RD; My hand upon it! he shall not be unpunished

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי טז, ה.

79 אין אני והוא יכולים לדור

על מי שרוחו גסה אומר הקדוש ברוך הוא: "אין אני והוא יכולים לדור בעולם". הדבר מראה מדוע התנשאות עצמית מגרשת את אהבת ה'.

Sotah 5a:14 סוטה ה' א:י"ד

אָמַר רַב חֲסִדָּא, וְאֵיתִימָא מִר עוֹקְבָא: כָּל אָדָם שֵׁיִשׁ בּו גִּסּוּת הָרוּחַ, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֵין אָנִי וְהוּא יְכוּלִין לְדוּר בְּעוֹלָם, שְׁנַאֲמַר: "מִלְּשֹׁנִי בִסְתֵּר רָעָהוּ אוֹתוֹ אֶצְמִית גְּבַה עֵינַיִם וְרָחַב לֵבָב אוֹתוֹ לֹא אוֹכֵל". אַל תִּקְרִי "אֵתוֹ", אֶלָּא "אֵתוֹ לֹא אוֹכֵל". אֵיכָא דַּמְתַּנִּי לֵה אַמְסַפְרִי לְשׁוֹן הָרַע, שְׁנַאֲמַר: "מִלְּשֹׁנִי בִסְתֵּר רָעָהוּ אוֹתוֹ אֶצְמִית".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה ה, א.

פסוקה 27

80 אין דעת אלקים בארץ

הנביא מוכיח את הארץ: "אין אמת, אין חסד ואין דעת אלקים בארץ". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על מי ששקוע בגשמיות.

Hosea 4:1 הושע ד':א'

שְׁמַעו דְּבַר־ה' בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי רִיב לָהֶם עִם־יְיֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי אִין־אֱמֶת וְאִין־חֶסֶד וְאִין־דַּעַת אֱלֹהִים בָּאָרֶץ:

Hear the word of the L-RD, ye children of Israel! For the L-RD hath a controversy with the inhabitants of the land, Because there is no truth, nor mercy, Nor knowledge of G-d
.in the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ד, א.

81 עשה מלאכתך עראי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"א מ"ט.

82 והי על מצח אהרן

"והיה על מצחו של אהרן. אדמו"ר הזקן מפרש שהמצח הוא הרובד החיצוני של המוח, שבו נשאר הרושם של התפילה.

Exodus 28:38 שמות כ"ח:ל"ח

והיה על־מצח אהרן ונשא אהרן את־עוֹן הַקִּדְּשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל־מִתְנַת קִדְּשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לְפָנָי ה' And it shall be upon Aaron's forehead, and Aaron shall bear the iniquity committed in the holy things, which the children of Israel shall hallow, even in all their holy gifts; and it shall be always upon his forehead, that they may be accepted before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 והי על מצחו תמיד לרצון להם לפני הוי"ה

הציץ מונח על מצחו של אהרן "תמיד לרצון להם לפני הוי", ובאמצעותו הוא נושא את עוון הקודשים. אדמו"ר הזקן מפרש את "תמיד" כרצון שנמשך כל היום.

Exodus 28:38 שמות כ"ח:ל"ח

והיה על־מצח אהרן ונשא אהרן את־עוֹן הַקִּדְּשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל־מִתְנַת קִדְּשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לְפָנָי ה' And it shall be upon Aaron's forehead, and Aaron shall bear the iniquity committed in the holy things, which the children of Israel shall hallow, even in all their holy gifts; and it shall be always upon his forehead, that they may be accepted before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 רחום וחנון

שלוש עשרה מידות הרחמים מתחילות במילים "הוי" הוי" אל רחום וחנון" וממשיכות ל"נושא עוון". אדמו"ר הזקן אומר שהן נמשכות מן הרצון העליון.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, ;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 זה לעומת זה

"את זה לעומת זה עשה אלקים". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי להעמיד את מצח הקדושה מול מקבילו שאינו קדוש.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז':י"ד

בְּיוֹם טוֹבָה הָיָה כְּטוֹב וּבְיוֹם רָעָה יָרָא גַם אֶת־זֶה לְעִמְתּוֹ עָשָׂה הָאֱלֹקִים עַל־דְּבַרְתָּ שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 (כי זה . . מצח אשה זונה)

ההערה מציינת שהדברים שבסוגריים מופיעים גם בכתב יד של מאמרי אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת
מוסגר זה נמצא גם בכת"י מאמרי אדה"ו.

87 מצח אשה זונה

הנביא מוכיח את ישראל: "ומצח אשה זונה היה לך, מאנת הכלם". זהו המצח העז והחצוף שמנגד למצחו של אהרן.

Jeremiah 3:3 ירמיהו ג':ג'

וַיִּמְנְעוּ רִבְכִּים וּמִלְקוֹשׁ לֹא הָיָה וּמִצְחַ אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאֲנַת הַכָּלָם:

Therefore the showers have been withheld, and there hath been no latter rain; yet thou hadst a harlot's forehead, thou refusedst to be ashamed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ירמ' ג, ג (ומצח).

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); On Your Way (Public Domain); The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Vocalized Edition (CC-BY-NC); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/tetzaveh/3/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק